

Beskrivning av kön i personintervjuerna i
Femina och Veckans affärer

Pro gradu-avhandling i
Nordiska språk
Institutionen för språk- och
översättningsvetenskap
Tammerfors universitet
Maj 2006
Terhi Pulkkinen

Tampereen yliopisto
Kieli- ja käännöstieteiden laitos
Pohjoismaiset kielet

PULKKINEN, TERHI: Beskrivning av kön i personintervjuerna i Femina och Veckans affärer

Pro gradu -tutkielma, 61 s. (8 liitesivua)
Toukokuu 2006

Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää kirjoitetaanko henkilöhaastatteluissa naisista ja miehistä eri tavalla. Tutkimusaineistoni koostuu yhteensä kahdeksasta haastattelusta, neljän naisen ja neljän miehen haastattelusta muotilehti *Feminassa* ja talouslehti *Veckans affärer*issä. Käsittelen tutkielmassani kielenkäytön seksismiä – se tarkoittaa sellaisia käytäntöjä, jotka kohtelevat eri sukupuolia eri tavoin. Selvitän myös miten sukupuolineutraalia ruotsin kieli on ja miten toimittajan sukupuoli vaikuttaa kirjoittamiseen.

Kriittiseen tekstilingvistiikkaan pohjautuva tekstianalyysi jakautuu kolmeen eri osaan: Tarkastelen kuinka haastattelujen päähenkilöt nimetään eli millaisilla henkilönimikkeillä tai muilla substantiiveilla sekä eri nimimuodoilla (mm. etu- ja/tai sukunimi) henkilöihin viitataan. Adjektiiveista tutkin ovatko henkilöä kuvailevat adjektiivit kontekstissa positiivisesti vai negatiivisesti arvottavia vai neutraaleja sanoja. Adjektiivit on jaettu myös semanttisiin kenttiin merkityksensä mukaan. Jaottelun avulla saadaan selville kuvaavatko adjektiivit haastateltuja perinteisten sukupuoliroolien mukaisesti. Lisäksi analysoin haastattelujen verbit, ja niiden perusteella määrittelen millaisia semanttisia rooleja haastatellut naiset ja miehet saavat. Tarkoitukseni on tutkia esitetäänkö mies naista useammin aktiivisessa roolissa.

Haastattelut on kirjoitettu pääasiassa sukupuolineutraalilla kielellä, ja naisiin viitataan hyvin asiallisesti. Miehistä käytetään joitakin sellaisia ilmauksia, joiden naista tarkoittavia vastineita ei käytettäisi naisista henkilöhaastattelussa, esimerkiksi sanoja *playboy* ja *farbror* (playboy ja setä). Miehistä kirjoitetaan haastatteluissa värikkäämmiin kuin naisista. Nimimuotoja on käytetty *Feminassa* eri tavalla eri sukupuolista: naisiin viitataan pääasiassa etunimellä, kun taas miehistä käytetyt nimimuodot sisältävät useimmiten myös sukunimen. Haastateltuja on kuvattu lähes aina positiivisilla ja neutraaleilla adjektiiveilla. Jokaista haastateltua miestä, mutta ei yhtään naista, kuvataan adjektiiveilla *målmedveten* ja/tai *djärv* (määrätietoinen ja rohkea). Naisille tyypillisiä adjektiiveja, joita tuskin käytettäisiin miehistä ainakaan henkilöhaastattelussa, ovat mm. *trådsml* ja *utstrålande* (langanlaiha ja säteilevä). Aktiivisten ja passiivisten semanttisten roolien jakautumisessa on joitakin eroja, mutta ne eivät johdu haastateltavan sukupuolesta. Molemmissa lehdissä on sekä aktiivisina että melko passiivisina kuvattuja naisia ja miehiä. Toimittajan sukupuolella ei näytä olevan merkitystä henkilökuvauksiin. Talouslehti *Veckans affärer* on hyvin miehinen lehti, jossa naiset jäävät näkymättömiin, sillä viikon henkilökuvassa haastatellaan vain hyvin harvoin naisia.

Avainsanat: språk och kön, könsneutralt språk, personintervju, personbeteckningar, värdeord, personbeskrivande adjektiv, deltagarroller, kvinnlig journalistik

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	1
1.1 Syfte och metod	2
1.2 Material	3
2. TIDIGARE FORSKNING	5
3. PERSONINTERVJU	8
4. SEXISM I SPRÅKSYSTEMET	11
4.1 Könsneutralitet i svenskan	12
4.2 Problem med könsneutralt språk	15
5. ANALYS AV PERSONINTERVJUERNA I FEMINA OCH VECKANS AFFÄRER	17
5.1 Omtal	17
5.1.1 Personbeteckningar och andra substantiv	18
5.1.1.1 Intervjuerna med kvinnor	18
5.1.1.2 Intervjuerna med män	21
5.1.2 Personnamn	24
5.2 Personbeskrivande adjektiv	28
5.2.1 Om den kognitiva och emotiva betydelsen	29
5.2.2 Om den kontextuella betydelsen	31
5.2.3 Värdeord i intervjuerna	32
5.2.4 Adjektivens fördelning på olika betydelsefält	36
5.3 Verb och deltagarroller	46
5.3.1 Intervjuerna med kvinnor	49
5.3.2 Intervjuerna med män	51
6. KVINNLIG OCH MANLIG JOURNALISTIK	53
7. SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION	58
LITTERATURFÖRTECKNING	62
BILAGA 1	
BILAGA 2	

1. INLEDNING

Det hur kvinnor och män syns eller inte syns i litteratur, läroböcker, tidningar och andra texter har en stor betydelse för hur kvinnor och män ser sig själva – vad de har för uppfattningar om att vara kvinna och man, vad de anser vara normalt beteende eller hur de bedömer sina chanser (Cameron 1996:22).

Sexism eller könsdiskriminering betyder enligt Deborah Cameron (1996:125f.), att det ena eller det andra könet behandlas orättvist eller bara på ett annorlunda sätt. I praktiken är det emellertid främst kvinnor som behandlas sexistiskt i språket och på andra områden i livet. Kristina Nikula (1997:196), som bland annat har forskat i ordböcker ur könsperspektiv, tar upp aspekten att diskrimineringen av kvinnan inte enbart sker öppet utan att det också finns en gömd diskriminering. Denna typ av sexism, *smygsexism*, är enligt henne mera försåtlig, och typiskt för den är ”att kvinnan beskrivs som *underordnad, passiv, objekt* och *bunden till de gamla könsrollsmönstren*” (Nikula 1996:196).

Området språk och kön har undersökts mycket ur olika synvinklar. Feministiska lingvister har funnit sexism i språkssystemet och språkbruket i olika språk. Till exempel är tyskans grammatik mycket sexistisk, medan svenskan och speciellt finskan i det avseendet är mindre framträdande språk. Ska alltså en anhängare av ojämställdhet helst tala tyska? Tyvärr kan även andra språk, som inte har genusformer, mycket väl förstärka gamla föreställningar om könet. Även om språket i sig inte innehöll några element av ojämställdhet eller diskriminering, kan språkbrukarna förstås uttrycka sexistiska tankar. (Rautala 1988:33, 40.)

I denna avhandling intresserar jag mig för språkbruket, närmare bestämt hur det i sig oftast könsneutrala språket används när män och kvinnor beskrivs i texter, i personintervjuer. I personintervjuer i tidningar skrivs det vanligen mycket positivt om huvudpersonen – om både kvinnor och män. Men även könsneutralt språk kan användas sexistiskt. Det är intressant att försöka hitta det som är gömt och som vi inte alltid är medvetna om. Eftersom till exempel verben inte direkt uttrycker attityder kan dessa och smygsexismen avslöjas med hjälp av en verbanalys.

1.1 Syfte och metod

Syftet med min avhandling är att undersöka om det finns skillnader mellan de sätt på vilka det skrivs om könen i personintervjuerna i två typer av tidningar, en modetidning och ett affärsmagasin. Undersökningen är kontrastiv eftersom jag jämför män och kvinnor samt tidningarna med varandra. I kapitel 3 presenterar jag typiska drag för personintervjuer och i kapitel 4 redogör jag för frågor kring könsneutralt språk. Jag tar i kapitel 6 även hänsyn till hur den kvinnliga journalistiken ser ut och hur den skiljer sig från den manliga journalistiken.

Min analys av språket i personintervjuer består av tre delar. För det första betraktar jag hur den intervjuade eller huvudpersonen omtalas i intervjun. Det är här fråga om substantivfraser och intressant är vilka personbeteckningar och även andra substantiv som används. De avslöjar möjligen olika attityder till kvinnor och män. (Jfr Hellspong & Ledin 1997:174.) Jag söker alltså de ord med vilka kvinnor och män refereras till, och sedan diskuterar jag om några av dem är sexistiska eller på andra sätt osakliga eller negativa. Dessutom diskuterar jag om beteckningarna skulle kunna ha en motsvarighet för det motsatta könet i en liknande kontext. Om ordet är sexistiskt bedömer jag på basis av *Språkriktighetsboken* (SRB) och Ritva Himanens verk *Kvinnliga ombudsmän och manliga sjuksköterskor* (1990). Vid behov definierar jag ord med hjälp av Svensk ordbok (SOB). Jag studerar också hur personnamn används om huvudpersonerna. Undersökningen baserar sig på min läsning och tolkning och metoden är således diskuterande. Personnamn behandlar jag kvantitativt då jag räknar antalet olika namnvarianter.

För det andra undersöker jag de personbeskrivande adjektiv som syftar på huvudpersonerna. Jag vill ta reda på om man använder olika slags adjektiv om män och kvinnor. Jag diskuterar om de adjektiv som förekommer i intervjuerna är positiva eller negativa värdeord eller neutrala ord. Dessutom klassificerar jag adjektiven efter betydelsen och där anlitar jag Birgitta Henes studie av personbeskrivande adjektiv som jag presenterar närmare i kapitel 2. När jag tolkar adjektivens betydelse är kontexten bestämmande.

För det tredje analyserar jag de verb som förekommer i intervjuerna, närmare bestämt verben i de satser där huvudpersonen uppträder. Jag vill veta om kvinnorna lika ofta som männen får vara självständiga och aktiva utförare av handlingar eller om de oftare än

männen framställs som passiva objekt som utsätts för handlingar? Min analys av verb bygger på Lennart Hellspongs och Per Ledins *Vägar genom texten. Handbok i brukstextanalys* (1997). Det är verben eller i synnerhet de med dem förknippade *deltagarrollerna* som avslöjar om huvudpersonen beskrivs som aktiv eller passiv. Den aktiva deltagarrollen kallas *agent* medan de passiva deltagarrollerna kallas *objekt*, *status* och *upplevare*. (Hellspong & Ledin 1997:130f, 150.) Här använder jag också kvantitativ metod, eftersom det finns så många verb att analysera och således många deltagarroller. Om det är de aktiva eller passiva deltagarrollerna som dominerar hos huvudpersonen är enklast att ange i procentandelar.

Hellspongs och Ledins textmodell utgör grundvalen för hela undersökningen. Modellen grundar sig på Michael Hallidays grammatiska teori som ser språket som social verksamhet. Språk och samhälle anses vara ömsesidigt beroende av varandra och texter ett resultat av vissa sociala förhållanden, vilket betyder att en text presenterar saker ur en viss synvinkel. Hallidays grammatik har också legat till grund för textanalyser inom den kritiska textlingvistik. (Hellspong & Ledin 1997:259, 284)

1.2 Material

Som material har jag valt två olika slags tidningar: Sveriges största modetidning, Femina, och Sveriges största affärsmagasin, Veckans affärer (VA). Materialet består av sammanlagt åtta personintervjuer med män och kvinnor, och ur både Femina och VA har jag valt ut lika många intervjuer med män och kvinnor. Urvalet kunde inte ske slumpmässigt eftersom personintervjuer med kvinnor speciellt i VA inte förekommer lika ofta som med män. VA innehåller varje vecka delen ”Veckans profil”, det vill säga en personintervju med någon viktig företagsledare eller beslutsfattare, och dessa intervjuer har jag valt för analysen. I VA:s alla nummer under året 2005 var bara fyra ”Veckans profiler” skrivna om en kvinna, men tidningarna innehåller emellertid andra, kortare intervjuer med kvinnor. Ur Femina analyserar jag personintervjuer med skådespelare eller författare, eftersom representanter för dessa yrken intervjuades oftast. I Femina däremot finns inte lika många intervjuer med män som med kvinnor. Tidningarna där mitt material ingår har kommit ut 2005.

Femina har i dag 259 000 läsare av vilka 228 000 är kvinnor. Tidningen utkommer med tolv nummer om året och den koncentrerar sig på kläder, makeup, hälsa, relationer, mat, inredning och trädgård. Feminaläsaren förvärvsarbetar och är mycket mån om sitt utseende enligt webbsidan. (http://www.annons.allersforlag.se/servlet/GetDoc?meta_id=1046)

Veckans affärer, som fyllde 40 år 2005, vänder sig till människor intresserade av affärer, trender, företag och börs. Magasinet har en räckvidd på 133 000 exemplar och det kommer ut 42 gånger om året. Påfallande är att 72 procent av läsarna är män, och dessutom sitter 30 procent av läsarna i företagsledning och 68 procent av dem har en årsinkomst på över 300 000 kronor enligt webbsidan. (www.va.se/annonsera/annonsera.asp)

Nedan följer en presentation av intervjuerna i materialet samt information om: huvudperson och yrke/ journalist/ tidning/ antalet löpord/ rubrik/ de centrala ämnena. Mer information om huvudpersonerna finns i bilagorna 1 och 2, där det framgår vilka substantiv och namn samt adjektiv som syftar på personerna.

Åsa Larsson, deckarförfattare/ Hans Lovén/ Femina 7/2005/ 1874 ord/
 ”Mamma läser allt och peppar mig att fortsätta”/
 Aktuella verk, biografi med barndom och ungdom, karaktär, religions betydelse.

Jessica Zandén, skådespelare/ Margaretha Eldh/ Femina 8/2005/ 1722 ord/
 ”Jag har fått tillbaka mitt eget liv – nu är det min tur”/
 Utmattningsdepression och tillfrisknande, aktuell film, orsaker till att avsluta karriären, moderskapets betydelse.

Ingrid Osmundsen, VD för Wedins/ Cecilia Stenshamn/ VA 7/2005/ 2397 ord/
 Dags att byta ut sin gamla kavaj/
 Karriär i USA och Sverige, Osmundsen som företagsledare, kombination av moderskap och karriär, kvinnliga chefers ställning.

Anne Ramberg, Advokatsamfundets generalsekreterare/ Jonas Malmborg/ VA 17/2005/
 2571 ord/
 Fru Justitia tar strid för etiken/
 Motsättningar i Advokatsamfundet, kritik mot samfundet och Ramberg, Rambergs åsikter om detta och svar på kritiken.

Johan Rabaeus, skådespelare/ Åsa Mattsson/ Femina 2/2005/ 1750 ord/
 ”Jag fick en kris när jag lämnade överklassen”/
 Biografi, samtal runt klass: hur Rabaeus lämnade överklassen för vänsterrörelse och teater, karriär, karaktär, Rabaeus som skådespelare.

Klas Östergren, författare/ Lisbeth Lundahl/ Femina 10/2005/ 2141 ord/
En Gentleman finner sitt lugn/
Aktuell bok, biografi, karaktär, Östergren som författare, livsstil nu.

Christer Gardell, corporate raider/ Christer Berglund/ VA 15/2005/ 3089 ord/
En playboy som vill upp/
Karriär, affärer, biografi med barndom och ungdom, Gardells tävlingsinstinkt och andra egenskaper.

Anders Lidbeck, VD för Telelogic/ Pontus Herin/ VA 22/2005/ 1691 ord/
På ständig jakt efter resultat/
Karriär i affärslivet och hästhoppningen, företaget Telelogic, företagets och Lidbecks framgång, Lidbecks åsikter som expert i IT-branschen.

Personintervjuerna i båda tidningarna innehåller så kallade faktarutor, och av dem framgår bland annat huvudpersonens ålder, familj, utbildning, karriär, fritidsintressen och till och med inkomst. Allt detta behöver inte nödvändigtvis omskrivas i själva texten, och ofta koncentrerar sig intervjun på något tema som exempelvis situationen på företaget där huvudpersonen arbetar eller författarens nya bok.

2. TIDIGARE FORSKNING

Redan på 1960-talet blev feministerna medvetna om språkets roll vid könsdiskriminering i synnerhet i USA. 1975 publicerades Robin Lakoffs skrift *Language and Woman's place*, som var mycket betydelsefull för den feministiska analysen och kritiken av språket. (Milles 2001:189) Undersökningen av språk och kön har emellertid en mycket längre historia i Norden. En klassiker är Otto Jespersens studie *The Woman* från 1922, som handlade om hur mäns och kvinnors språk skiljer sig åt. Under de senaste decennierna har mycket forskning bedrivits i Norden samt bland annat i USA och Tyskland. (Nordenstam 1997:9f.)¹

Forskningen inom språk och kön har utvecklats i två huvudinriktningar. Å ena sidan har man undersökt det språkliga beteendet hos män och kvinnor, å andra sidan har man koncentrerat sig på kritiken av det sexistiska språkssystemet och språkbruket. Kännetecknande för området är tvärvetenskaplighet med bidrag från psykologi, pedagogik, litteraturvetenskap med flera. (Himanen 1990:15f.)

---

¹ Kerstin Nordenstam (1997) ger en översikt av forskningen kring språk och kön.

Undersökningarna av sexism i språkssystemet rör sig om lexikon, grammatik och semantik. Man har särskilt på 1970-talet utforskat ordböcker och ordförråd för att kartlägga sexistiska drag i språket (Himanen 1990:16). Intressant är exempelvis Margareta Svahns studie *Hora och horbock, fladdermus och velourpenis. En jämförelse mellan nedsättande ord på kvinnor och män* från 1996. Nedsättande ord för kvinnor och män visade sig vara helt olika: sexuell lättfärdighet ger upphov till nedsättande ord för kvinnor medan omanlighet förorsakar nedsättande ord för män (Svahn 1995:263f). Konkret har de feministiska lingvisterna åstadkommit att riktlinjer och handböcker för hur könen ska behandlas i skrift har publicerats. Dessa gäller exempelvis bruket av pronomen och personbeteckningar. (Himanen 1990:16.)

Könsneutrala substantiv har på 1970-talet undersökts av norskan Else Ryen. Vid den tiden ifrågasattes användningen av sammansättningar med *-man* och i stället ville kvinnorna synliggöras med hjälp av nybildningar eller könsneutrala ord (Nordenstam 1997:22). Mycket omfattande är Ritva Himanens undersökning *Kvinnliga ombudsmän och manliga sjuksköterskor* som kom ut 1990. Undersökningen är en frekvensanalys av könsbundna och könsneutrala personbeteckningar i tidningsspråket med material från 1960-talet till 1980-talet. Himanen diskuterar problematiken kring jämställdhet och språk, särskilt generaliserbarheten av sammansättningar med *-man*. Hon tar även reda på hur språkbrukare förhåller sig till ord med *-man*. Vidare tar hon upp frågan om *han* som generiskt pronomen i svenskan. (Himanen 1990:114ff.)

Feminister har riktat kritik också mot medier som anses upprätthålla traditionella och diskriminerande uppfattningar om könen till exempel på så sätt att kvinnor är frånvarande eller underrepresenterade i medieutbudet eller de framställs på ett trivialiserande eller stereotypt sätt. (Zilliacus-Tikkanen 1997:61f).

Den kritiska textlingvistikerna ser texter som resultat av bland annat maktförhållanden och sociala roller. Idéen är att avslöja och diskutera dessa dolda förutsättningar. Den kritiska textlingvistikerna har kombinerat textanalys också med könsperspektiv. (Hellspång & Ledin 1997:257ff.) En central struktur i språket i detta avseende anses vara omtalet, det vill säga på vilket sätt aktörerna i en text benämns. Valet av benämningar berättar något om talarens attityd till referenten. Föremål för intresset har också varit attribut- och adverbialfraser samt

olika slags verbprocesser och de semantiska rollerna (eller deltagarrollerna) i en text. Man har bland annat undersökt om män och kvinnor får olika roller i tidningsspråket. (Pääkkönen & Varis 2000:100ff.)

Jonita Siivonen gör sin studie av personporträtt i ett feministiskt perspektiv. I undersökningen *Stor Anna, Liten Anna och tio andra personporträtt. Om innehållsliga och språkliga mönster i en mediegenres kvinnobeskrivningar* (1999) har Siivonen utrett hur kvinnlighet produceras i sammanlagt tolv personporträtt av kvinnor i morgontidningarna Dagens Nyheter och Hufvudstadsbladet. Hon har studerat omtalet av huvudpersonerna med hjälp av referenskedjor som utgörs av egennamn, pronomen och substantivfraser. I DN består omtalet främst av för- och efternamnet medan det i Hbl varierar starkare. Siivonen betraktar också tematiska motiv i porträtten. Alla huvudpersoner beskrivs som framgångsrika, och Siivonen förklarar orsakerna till framgång på olika sätt: kvinnorna framställs som ambitiösa personer eller som aktiva hjältinnor. Kvinnlighet konstrueras också genom motsättningen mellan det privata (familj) och det offentliga (arbete). Vidare karakteriserar Siivonen personporträttet som mediegenre. I personporträttet finns konflikterna eller dramatiken inom huvudpersonen och inte mellan huvudpersonen och andra aktörer, som i andra journalistiska genrer.

Bigitta Hene har gjort en omfattande undersökning av personbeskrivande adjektiv. Studien *"Den dyrkade Lasse och stackars lilla Lotta" En syntaktisk-semantisk studie av personbeskrivande adjektiv och adverb i populära ungdomsböcker* (1984) redogör för vilka egenskaper, tillstånd och omdömen som förekommer i 20 populära barn- och ungdomsböcker. Hon har indelat adjektiven i olika betydelsefält, av vilka det största är Psykiska egenskaper och tillstånd. En av de mest centrala frågorna är hur personbeskrivningarna överensstämmer med de traditionella könsrollsuppfattningarna. Ofta beskrivs rollfigurerna ganska likadant och inte alls enligt de traditionella mönstren. Till exempel är fältet Känsla, sinnesstämning och lynne ett mycket stort fält i både flick- och pojkbekrivningarna. Pojkar beskrivs oftast med känslorna rädsla och oro medan flickkänslor är glädje och bitterhet. Det finns dock också skillnader mellan flick- och pojkbekrivningarna enligt de traditionella uppfattningarna. Detta kommer fram bland annat i fälten Anlag, kunnande och erfarenhet samt Popularitet och anseende. Mindre tydliga skillnader mellan flickor och pojkar är mer förrädiska, speciellt om det är fråga om attribut i

obestämda nominalfraser, som *snälla flickor*, *en djärv man*. Hene antar att sådana, nästan allmänngiltiga, beskrivningar påverkar läsarna och deras föreställningar om hur kvinnor och män är eller bör vara. Bland annat följande adjektiv förekommer främst i beskrivningarna av kvinnliga rollfigurer i böckerna: *liten*, *glad*, *duktig*, *populär*, *försmädlig*. De manliga rollfigurer beskrivs däremot med adjektiven *lång*, *stor*, *stark*, *road*, *skämtsam*, *skicklig*, *berömd*, *överlägsen*, *självssäker*. De traditionella uppfattningarna är tydligast när det gäller beskrivningar av rollfigurernas relation till andra och deras roll i samhället. Mellan triviallitteraturen och kvalitetslitteraturen har Hene inte funnit skillnader i dessa avseenden.

3. PERSONINTERVJU

Alla typer av intervjuer avser dialogen mellan intervjuaren och den intervjuade, det vill säga direkta frågor och svar. Intervjuaren har möjligheten att styra samtalet och bestämma över samtalsämnena. Den muntliga dialogen transformerar intervjuaren sedan till skriven text som är avsedd för publiken att läsa. (Burger 1984:58f.) I praktiken och speciellt när det gäller personintervjuer i tidningar, har dialogen bearbetats av journalisten och texten innehåller även andra element än enbart frågor och svar (Burger 1984:66f). I stället för personintervju talar man ofta om personporträtt eller porträttintervju. De grundar sig på en intervju som snarast kan ses som en del av arbetsprocessen (Siivonen 1999:60).

Personporträttet har inte studerats mycket, och ofta har det behandlats inom nyhetsjournalistiken som en texttyp i dagstidningar (se Siivonen 1999). När det gäller dagstidningar kan personporträttet definieras som en delgenre av reportaget och jämfört med nyhetsgenren är det en fri texttyp med känslord och -uttryck samt färgstarka uttryck (Siivonen 1999:60, 161). Det har alltså komponenter av intervjun men också reportaget, vilket innebär att journalisten till exempel berättar om intervjusituationen och ger olika slags bakgrundsinformation om huvudpersonen (Burger 1984:74). Textens form är oftast en blandning av rak framställning i tredje person och indirekt anföring – alltså den refererade, bearbetade dialogen – men också direkt anföring. Citaten markeras med pratminus, anföringstecken, halvfet stil eller dylikt. (Siivonen 1999:75.)

Enligt Burger (1984:68) har kraftigt bearbetade personintervjuer blivit allt vanligare i pressen. Detta kan emellertid gå för långt framför allt i kvällstidningar men även i vissa damtidningar, om till den ursprungliga dialogen hänvisas endast minimalt och irrelevanta detaljer tas upp. I stället för det sagda skriver man om *hur* den intervjuade berättar, det vill säga hur den betar sig, och under vilka omständigheter intervjun sker. Det nonverbala, som gester, ansiktsuttryck och klädsel kan spela en stor roll. Intervjuer av den här typen kan jämföras med talkshower i TV, eftersom intervjusituationen skildras noggrant på samma sätt som TV-kameran skulle göra. (Burger 1984:71.)

I de personintervjuer som ingår i mitt material tillåts huvudpersonerna tala mycket – vid sidan av den refererade dialogen finns det många citat. I tre intervjuer har en del av frågorna ställda av journalisten markerats tydligt. Saker som inte är relevanta, såsom miljön, används måttfullt som krydda, eftersom det antagligen intresserar läsaren. Miljön kan berätta något om intervjupersonen även symboliskt. Till exempel vill journalisterna framhäva att Klas Östergren bor idylliskt på landet medan interiören i advokaten Anne Rambergs kontor är ”tung, traditionstyngd och respektingivande”.

Intervjuer förbereder man vanligen genom att ta reda på fakta om huvudpersonen eller att bedriva research. Att skaffa sig bakgrundsinformation är nödvändigt om till exempel experter intervjuas. Journalisten kan å ena sidan vända sig till skriftliga källor som tidningsarkivet och å andra sidan till vänner, bekanta och till och med ovänner till den intervjuade. (Hederén 1988:62.) Oftast möter intervjuaren den intervjuade och gör antingen anteckningar eller använder bandspelare, som ger möjlighet till en ordagrann återgivning av det som sagts (Siivonen 1999:58). Det är inte lätt att skriva personintervjuer eftersom det kan vara svårt att få huvudpersonen att öppna sig i intervjusituationen och berätta något väsentligt om sig själv (Hederén 1988:61). En bra personintervju består dessutom inte av enbart frågor och svar utan ett samtal. Larsson (1985:53) rekommenderar att journalisten satsar på ett bra samtal och lyssnar noggrant i stället för att endast ställa på förhand skrivna frågor.

Läsaren vet inte alltid vems röst som talar i en personintervju. Journalistens frågor framgår ofta inte av texten och då vet läsaren inte om något tema har tagits upp på journalistens eller den intervjuades initiativ. (Siivonen 1999:58f.) Siivonen påpekar också att ett direkt citat

under pratminut eller inom anföringstecken inte behöver ha yttrats exakt på det sätt som det anges. Journalisten är den allsmäktige berättaren, och uttrycken baserar sig på journalistens tolkningar av det som sagts i intervjusituationen samt journalistens tidigare kunskaper. Pratminut och andra tekniska faktorer som visar att det är huvudpersonen som talar kanske används bristfälligt. Orsaken till att citera vissa uttryck kan vara det att journalisten inte vill ta hela ansvaret för yttrandet, som exempelvis för något starkt uttryck. Lika väl kan citat användas av stilistiska skäl eftersom de ger texten variation och intresserar läsaren. (Siivonen 1999:72ff; Hedquist 1978:67.) Det är också möjligt att intervjua och citera bipersoner, men de intervjuas inte ofta i mitt material. Bipersoner är ändå viktiga i intervjun med Christer Gardell – det var svårt att överhuvudtaget få tag på honom, och därför får Gardells broder, fader och före detta arbetsgivare fungera som informationskälla.

Personintervjuer handlar oftast om kända och aktuella personer, som skådespelare, författare, popstjärnor och andra celebriteter. Siivonen (1999:56) konstaterar att ”Dramatik är grundläggande för en stor del av det litterära berättandet. På motsvarande sätt är dramatik med sina motsättningar grundläggande för det journalistiska berättandet.” I personintervjun, som endast har en huvudperson, skapas dramatik inom huvudpersonen och dess livsberättelse till skillnad från andra journalistiska genrer där dramatik finns mellan huvudpersonen och andra aktörer (Siivonen 1999:65ff). Dramatiken har en nära anknytning till intimisering: att för publiken avslöja privata och intima detaljer är verkligen dramatiskt. Intimiseringen utnyttjas i dag allt mer, och i synnerhet gäller detta kvällstidningar och andra skvallertidningar. Personintervjun som genre har emellertid blivit så vanlig att den ofta inte uppfattas som speciellt dramatisk. (Hultén 1993:225f.) Nuförtiden är det TV-kameror och mikrofoner som följer människor överallt, bevakar dem dag och natt och avslöjar allt möjligt. Medieutbudet går mot underhållning, personifiering och intimisering, till och med publiken betraktas som konsumenter också av medier (Fairclough 1995:51).

I mitt material har huvudpersonerna i VA ofta medvetet undvikit att berätta om något personligt, exempelvis Anne Ramberg och Christer Gardell, som till och med har avrått från att vara för personlig. VA:s intervjuserie *Veckans Profil* strävar efter att presentera också personen bakom yrket, men journalisterna lyckas inte alltid att få önskad typ av information. *Femina* frossar inte heller direkt i avslöjanden, men använder mer dramatik än VA. Huvudpersonerna i *Femina* är mer kända än företagsledarna i VA och antagligen också

mer vana vid publicitet. Alla intervjuade i Femina har haft något slags kris, en svår period, föräldrarnas skilsmässa eller dylikt som de nu har bakom sig.

4. SEXISM I SPRÅKSYSTEMET

Könsdiskriminering i språkbruket kan betraktas ur två synvinklar. För det första förlöjligar, förminskar eller underordnar man kvinnor genom språket. Kvinnor kan exempelvis omtalas och tilltalas med negativt laddade personbeteckningar, som ofta är sexuella. Vidare kan man ge kvinnor och män olika stort utrymme eller stereotypa roller i en text. För det andra synliggör man inte kvinnor i språket, det vill säga använder inte könsneutrala alternativ, utan föredrar exempelvis att i svenskan använda sammansättningar med *-man* (*tjänsteman*) om kvinnor. (Cameron 1996:131; Milles 2001:190.) När det rör sig om sexistiskt språk dyker begreppet *generiskt maskulinum* ofta upp, vilket betyder då det gäller personbeteckningar eller pronomen att man använder maskulina former när man ska omtala personer i situationer där könstillhörigheten är obekant eller irrelevant (SRB 2005:75).

Genom att använda ett könsneutralt språk kan man försöka bidra till att män och kvinnor betraktas som lika värdefulla i samhället. Ett könsneutralt språk återskapar inte en könshierarkisk världsbild. Enligt Karin Milles (2001:198) är det fråga om ett språk som ”varken tillskriver män och kvinnor traditionella könsroller eller osynliggör eller nedvärderar medlemmar av det ena eller andra könet”. Milles (2001:190) påpekar dock att könsneutralt språk inte ska tolkas som könsblint språk, som inte nämner könet alls.

Könsneutraliteten kan uppnås på olika sätt. När det gäller till exempel personbeteckningar används de annorlunda i tyskan än i svenskan. I tyskan finns det en maskulin och en feminin form som båda ska användas när man refererar eller talar till båda könen (Samel 1995:94ff). I Sverige gav Svenska språknämnden år 2005 ut Språkriktighetsboken (SRB), som ger rekommendationer i språkfrågor även när det gäller könsneutralitet.

4.1 Könsneutralitet i svenskan

I fråga om svenskan är det främst yrkesbeteckningar och andra personbeteckningar som är problematiska när man vill uttrycka sig könsneutralt. Tendensen sedan länge är att endast en beteckning används om både män och kvinnor, med andra ord behövs inga separata manliga och kvinnliga personbeteckningar. Detta rekommenderar också SRB. De könsneutrala beteckningarna har ändå ursprungligen ofta varit maskulina och sedan blivit könsneutrala. En del språkbrukare tycker att speciellt ord med *-man* som efterled endast syftar på män och osynliggör kvinnor. (SRB 2005:81, 86)

Ordet *man* har mycket länge haft en könsneutral betydelse bland annat i vissa fraser, till exempel *på tu man hand*. Speciellt många yrkesbeteckningar och andra personbeteckningar har *-man* som efterled. (SRB 2005:82.) Utvecklingen av sammansättningar med *-man* framgår av Himanens (1990:115) undersökning. Enligt hennes tidningsmaterial användes ord med *-man* på 60-talet inte med referens till kvinnor, utan först på 70-talet då den samhälleliga situationen hade förändrats och även kvinnor arbetade i traditionellt manliga yrken. Orden som *riksdagsman* och *ombudsman* kunde nu också syfta på kvinnor. De flesta personbeteckningar på *-man* har i dag blivit könsneutrala, som exempelvis *borgensman*, *huvudman*, *landsman*, *tjänsteman*. Många språkbrukare associerar emellertid en del av dessa uttryck med män, eftersom de flesta utövare av dessa yrken fortfarande är män (SRB 2005:82). Det finns också alternativa uttryckssätt för några av dessa sammansättningar, exempelvis:

Ord på <i>-man</i>	Alternativ
<i>idrottsman</i>	<i>idrottare</i>
<i>polisman</i>	<i>polis</i>
<i>riksdagsman</i>	<i>riksdagsledamot</i>
<i>statsman</i>	<i>politiker</i>
<i>vetenskapsman</i>	<i>forskare, vetenskapare</i> (SRB 2005:82)

Catharina Grünbaum² (1996:114) framhåller emellertid att en riksdagsledamot i praktiken är en kvinna och till en manlig riksdagsledamot refereras alltid med *riksdagsman*. Det går

² Catharina Grünbaum är språkvårdare på Dagens Nyheter och har också skrivit böcker om språkvårdsfrågor.

alltså nästan lika bra att tala om *riksdagskvinnor* (Grünbaum 2000:33). Svenskan har ändå inga omskrivningar på *-person* liksom engelskan och inte heller gynnas *-kvinna* som efterled (SRB 2005:82). Enligt SRB:s (2005:87) rekommendationer ska man i alla fall inte bilda nya yrkestitlar på *-kvinna* eller *-man*.

Det finns alltså å ena sidan några alternativa uttryck för orden på *-man*, av vilka några används men inte alla. Å andra sidan känns en del ord på *-man* naturliga även om kvinnor. Det är inte att förvåna sig om situationen känns förvirrande för språkbrukarna. I Himanens (1990:102) undersökning ingår också en enkät om vad språkbrukarna anser om vissa mansammansättnings brukbarhet om kvinnor. Enkäten utfördes redan år 1985. De mest neutrala orden som 60–70 procent av informanterna kunde använda om kvinnor var följande: *talman, rådmän, överman, förman* och *nämndeman*. Mest svåracceptabla var däremot *idrottsman, yrkesman, kyrkoman, PR-man* och *språkman*. Alla informanter hade en positiv inställning till neutrala yrkesbeteckningar och resultaten visar också att många upplevde språket som könsdiskriminerande. (Himanen 1990:102f.)

Problematiskt är att många yrkesbeteckningar skapades innan kvinnor började förvärvsarbeta. De beteckningar som fanns till hands för kvinnor var formmässigt maskulina. (Milles 2001: 190.) Personbeteckningar som slutar på *-and, -ande/-ende, -ant/-ent, -are, -fil, -fob, -graf, -iker, -ist, -log, -tor, -är, -ör* m.fl. (till exempel *abbonnent, arrangör, psykolog*) var alltså från början maskulina, eftersom svenskan hade ett grammatiskt tregenussystem med maskulinum, femininum och neutrum. I det gamla systemet var maskulinerna också generiska och kunde alltså användas om båda könen. (SRB 2005: 83.) Det är inte självklart om språkbrukarna i dag uppfattar sådana ursprungligen maskulina ord som *informatör* eller *läkare* som könsneutrala, men detta har i Sverige inte väckt någon större debatt (Milles 2001:191).

Ett skäl till att en del inte gärna använder dessa gamla maskulina former med syftning på kvinnor är att det också finns feminina ändelser som *-inna, -erska, -ska, -essa, -issa, -tris, -ös*. De bildar alltså beteckningar för endast kvinnliga personer, till exempel *diakonissa, lärarinna, skådespelerska*. De är avledda av de maskulina formerna *diakon, lärare* och *skådespelare*. (SRB 2005:83, 86.)

Ord bildade med feminina ändelser kan indelas i olika grupper, bland annat i nationalitetsbeteckningar (*svenska*) som fortfarande – fastän inte alltid – brukas om kvinnor, samt släkt- och relationsord (*svägerska*) som det också är naturligt att bevara. Däremot är till exempel frutitlar (*professorska*) inte längre i bruk och benämningar för tillfälliga handlingar (*efterföljerska*) håller på att försvinna. Med undantag av några fall såsom *servitris* används som tidigare nämnts inte heller längre feminina yrkesbeteckningar, åtminstone inte officiellt. Däremot lever kvinnliga utövare av vissa sportgrenar (*simmerska*) och de feminina beteckningarna för konstnärliga yrken (*skådespelerska*, *sångerska*) segt vidare även om de könsneutrala formerna också används. (SRB 2005:84.) Grünbaum (2001:35) menar att även om alla kvinnliga beteckningar inte finns med i Svenska Akademiens ordlista, bevaras några av dem i språkbruket, exempelvis *sångerskor*, *skådespelerskor*, *dansöser*, *förtjuserskor* och *tigrinnor*. Vissa feminina beteckningar kan emellertid till och med tolkas som nedlåtande, till exempel *poetissa*, *medaljös* och *journalissa*, och de rekommenderas inte (SRB 2005:87; Grünbaum 2001:35).

I två fall har man i Sverige velat göra även kvinnligt könsspecifika yrkesbeteckningar till generiska femininer: det finns *manliga sjuksköterskor* och *barnmorskor*. Detta beror förstås på att det handlar om gamla kvinnoyrken. (Milles 2001:191.) Thorsten Andersson (1976) skildrar debatten som fördes när man skulle enas om en lämplig yrkesbeteckning för en manlig utövare av sjuksköterskeyrket. Diskussionen började på allvar 1964 och beteckningen *sjuksköterska* om också män väckte starkt motstånd. Inte heller kunde formen *skötare* komma i fråga, eftersom det handlar om ett helt annat yrke inom mentalsjukvården – dessutom med lägre utbildning. Till ny yrkestitel presenterades också alldeles nya lösningar, som *medicinom*. Enligt en mycket utbredd opinion på 1960-talet var det helt enkelt löjligt att använda titeln *sjuksköterska* om män på grund av en feminin association. Dessutom skulle det skrämja unga pojkar från att välja yrket. Vidare invändes det att en feminin form om män inte är språkligt riktigt och strider mot hävdvunnet svenskt språkbruk – även några språkexperter var av den åsikten. Vid sidan av *legitimerad sjuksköterska* användes också *legitimerad sjukskötare*. Benämningen *manlig sjuksköterska* blev fast etablerad, då Svensk sjuksköterskeförening ansåg att en kvinnlig titel lika väl som en manlig titel kan betraktas som könsneutral. (Andersson 1976:1–8.)

En feminin titel om män väckte alltså stark kritik. Däremot hade maskulina eller manliga yrkesbeteckningar (som *lärare*, *tjänsteman*) närmast självklart övertagits av kvinnor och därigenom blivit könsneutrala. I början av debatten verkade det till och med omöjligt att *sjuksköterska* kunde accepteras om män. (Andersson 1976:11.) Inställningarna till maskulina och feminina språkliga former är helt olika, och det kvinnliga tycks vara något förvirrande som måste undvikas. Fortfarande, några decennier senare, gillar en del inte beteckningen *manlig sjuksköterska* (Grünbaum 1996:116). Speciellt tilltalsformen *syster* om manliga sjuksköterskor uppfattas ofta som onaturlig.

I finlandssvenskan är *sjukskötare* den officiella termen sedan 1970-talet (Himanen 1990:24). I tyskan är det fortfarande omöjligt för män att bli omtalade med feminina ord och även i fråga om sjuksköterskeyrket finns där separata yrkesbeteckningar för båda könen (Samel 1995:105).

Andra problematiska drag i svenskan är det generiska pronomenet *han* och adjektivböjningen. Nu rekommenderar SRB (2005:77ff.) en ny lösning *den* i stället för *han* eller till exempel pluralformer. Man kan alltså skriva på följande sätt: *Forskaren kan söka forskningsanslag för de idéer den har utvecklat* eller *Forskarna kan söka forskningsanslag för de idéer de har utvecklat* (SRB 2005:77, 79). Även adjektivböjningen beror på kön och varierar mellan *-a* och *-e*, till exempel *bästa medlem/bäste medlem*. I samband med personbeteckningar då kön inte anges, kan enligt rekommendationerna både *a-* och *e-*form användas. Men när adjektivet står självständigt, bör *e-*form väljas: *den misstänkte*. (SRB 2005:95.)

4.2 Problem med könsneutralt språk

En intressant fråga är om det överhuvudtaget kan finnas könsneutralt språk. Oroväckande är att även könsneutrala ord kan vara sexistiska eller snarast kan användas sexistiskt. Man har alltså traditionellt ansett att speciellt sammansättningar med *-man* upprätthåller gamla föreställningar om könsroller. Saken är emellertid mer komplicerad. Deborah Cameron, som ingående har behandlat frågor kring språk och kön i engelskan, lyfter fram ett engelskt exempel *spaceman* som åtminstone dels ersatts av *astronaut*. Hon påpekar att även *astronaut* ofta uppfattas och används maskulint och att en kvinna omskrivs med *female*

astronaut. (Cameron 1996:149ff.) Men ännu mer förrädiskt och könsdiskriminerande blir det om till och med sådana ord som *vuxen* och *granne* anses referera till män. Kvinnor kan lika väl vara vuxna och grannar. Cameron (1996:150) tar ett belysande exempel ur en nyhetstext i Guardian:

A coloured South African who was subjected to radical abuse by his neighbours went berserk with a machete and killed his *next-door neighbour's wife*, Birmingham Crown Court heard yesterday.

Man skulle knappast hänvisa till en man med orden *next-door neighbour's husband*. Av detta kan man dra slutsatsen att ordet *neighbour* också kan användas sexistiskt.

Könsneutralt språk är problematiskt på många sätt. Milles (2002:191) framhäver, att nyttan av könsneutrala nybildningar kan ifrågasättas eftersom de i praktiken bara används om kvinnor (*riksdagsledamot – riksdagsman*). Det kan tvärtom försämra situationen på så sätt att man skämtar på bekostnad av kvinnor som hänger upp sig på ord. (Se Himanen 1990:71.) Å ena sidan är könsneutralt språk kanske inte så direkt förolämpande men å andra sidan kan det få oss att glömma kvinnor och deras behov. (Milles 2001:196ff.) Problematiken tas även upp i SRB. Att de feminina formerna försvinner ur språket kan uppfattas som om kvinnorna blir ännu osynligare i språket. Och att man måste använda adjektiven *manlig* och *kvinnlig* för att ange kön anses dessutom vara omständligt. (SRB 2005:85.)

Det är också möjligt att viktiga maktstrukturer i samhället förblir dolda på grund av ett könsneutralt språk, om det inte syns i språket vem som fattar beslut till exempel. Eftersom verkligheten är allt annat än könsneutral, kan det vara bättre att korrekt beskriva förhållandena än att *skriva* könsneutralt. Det finns en risk att könsneutraliteten blir till könsblindhet. (Milles 2001:196.)

Cameron (1996:151f) menar att könsneutralitet i språket tycks vara mycket svår att uppnå. Ytliga ändringar i diskriminerande ord räcker inte till. Språket kan inte förändra verkligheten utan det är samhällsförändring som behövs. Cameron (1996:152) resonerar vidare att språkreformer ofta inte fungerar eftersom det förstås är omöjligt att tvinga språkbrukarna att använda nya ord eller tillägna sig nya betydelser för ord. Dessutom vill en

del inte ha något könsneutralt språk. Människor borde emellertid göras medvetna om sexistiskt språk. Helena Rautala (1988:40) konstaterar att genom att förändra språket kan vi kanske inte påverka attityderna mycket, men det är ändå meningsfullt att observera språkbruket och avslöja stereotyper eller förvrängningar i språket.

5. ANALYS AV PERSONINTERVJUERNA I FEMINA OCH VECKANS AFFÄRER

5.1 Omtal

I de utvalda intervjuerna studerar jag hur de intervjuade omtalas av journalisten men också hur de omtalar sig själva. Analysen rör sig om så kallad *referensbindning* eller närmare bestämt *identitetsbindning*. Referenten utgörs i detta fall av huvudpersonen i intervjun och identitetsbindningen skapas av alla de namn, benämningar, andra substantiv eller också pronomen som syftar på referenten. Det är alltså fråga om flera olika benämningar på en och samma referent. (Hellspång & Ledin 1997:80ff.) I bilaga 1 ingår referensbindningarna för huvudpersonen i varje artikel.

För det första analyserar jag alla substantivuttryck, närmare bestämt yrkesbeteckningar samt andra personbeteckningar och substantiv som refererar till huvudpersonen. Jag betraktar även vilka ord huvudpersonen använder om sig själv i citat samt sådana uttryck som har använts av vänner och bekanta och som journalisten återger. Journalisten har möjligheten att bestämma hur den beskriver huvudpersonen och detta påverkar också det intryck som läsaren får. En intervju baserar sig förstås på huvudpersonens ord, men det slutgiltiga valet av vilka ord som finns med i citaten och i den övriga texten är journalistens (Siivonen 1999:99).

För det andra undersöker jag hur personnamn används: om huvudpersonen omtalas med både för- och efternamnet, med enbart förnamnet eller med yrkestiteln samt hela namnet. Jag vill främst ta reda på om kvinnor och män omtalas med olika namnvarianter i samma kontext. Att bedöma vilket omtal som är bäst är inte det viktigaste.

5.1.1 Personbeteckningar och andra substantiv

5.1.1.1 Intervjuerna med kvinnor

Journalisten Hans Lovén skriver om Åsa Larsson på ett mycket färgrikt sätt i Femina 7/2005. Den första personbeteckningen som syftar på Åsa Larsson är *deckardrottning*. Det är ett könsspecifikt ord och man kan fråga sig varför ett sådant ord har använts här, då författaryrket ju är oavhängigt av könet (jfr Himanen 1990:46). Uttrycket kan möjligen uppfattas så att Larsson är den främsta bland de kvinnliga deckarförfattarna men inte bland alla deckarförfattare men troligen har ordet valts bara av det skälet att det låter fint. Författaren Liza Marklung berättar i damtidningen Anna (10/2006:57) att hon inte tycker om att bli kallad deckardrottning. Hon framhäver att Henning Mankell aldrig kallas för deckarkung och anser att hon blir annorlunda behandlad och betraktad som just en *kvinnlig* författare.

Journalisten fortsätter med att beskriva Larsson som trådsal och sig själv som ovanligt stor. Sedan jämför han Larsson och sig själv fantasifullt med skor:

1. Vi måste se ut som om någon ställt en *sandalett* bredvid arméns marschkänga. (Femina 7/2005:152)

De flesta referenser till Larsson är dock sakliga: (en av) *skribenter*, *spänningsförfattare*, (en av) *wannabes*, *deckarförfattare in spe*, *skattejurist* och *småbarnsmamman* som är en könsbunden beteckning. Larsson karakteriserar sig själv bland annat som *myndighetsråtta*, vilket har lyfts upp i ett lösryckt citat. Även benämningen *tjej* används om Larsson. Enligt SOB används ordet också om inte helt unga kvinnor och dess stil är vardaglig. Det ger läsaren ett familjärt intryck, att Larsson är en av oss. Av intervjun framgår att journalisten är en bekant till Larsson och kanske därför skriver familjärt och färgstarkt. Grünbaum (2001:156f) påpekar att ordet *tjej* också kan uppfattas negativt – om ordet jämt används om unga kvinnor, förminskar det dem. Hon tycker också att *tjej* och *kille* inte kan användas som normalord i nyhetsartiklar, fastän de inte anses vara slangord längre.

I Femina 8/2005 presenterar journalisten Margaretha Eldh huvudpersonen i intervjun som *skådespelerskan Jessica Zandén*, men senare i texten ”... har hon avslutat sin karriär som

skådespelare”. När det gäller yrkesbeteckningar och övriga personbeteckningar bör man enligt SRB (2005:86) undvika ord som slutar på *-ska*. Beteckningen *skådespelerska* utgör ett slags undantag här. Himanen (1990:115) menar att det kan uppfattas som berättigt att använda den könsskiljande beteckningen *skådespelerska* eftersom yrket är mycket könsbundet med manliga respektive kvinnliga roller. Intressant är att i finskan används den motsvarande feminina formen nästan aldrig.

De övriga beteckningarna för Jessica Zandén är könsneutrala, till exempel *ståuppkomiker*, *terapeut*, *konstnär* och *forskningssköterska*. Formen *sköterska* är också könsneutral och den är den enda ursprungligen feminina beteckningen vid sidan av *barnmorska* som blivit könsneutral, det vill säga används även om män. Om sig själv använder Zandén ett mycket starkt uttryck *scenhora*, men också benämningarna *mamma* och *morsa*. Hon talar mycket om moderskapet men läsaren vet inte om Zandén själv har tagit upp ämnet. Hon säger också att hon har fått tillbaka sitt liv som *en vuxen kvinna*. Troligen skulle ganska få män karakterisera sig som *en vuxen man*. Män betraktas kanske självklart som vuxna och självständiga, vilket inte uttryckligen behöver omtalas.

I VA:s intervjuer omtalas kvinnor huvudsakligen mycket sakligt. Huvudpersonen i nummer 7/2005 presenteras som *Wedins nya VD Ingrid Osmundsen*. Journalisten Cecilia Stenshamn använder mest könsneutrala benämningar om Osmundsen. Till exempel: *Sverigechef, en av 16 traineer, behandlingsassistent, traineekandidat* och *inköpschef*. En mening innehåller den könsspecifika beteckningen *svenskan*:

2. Företagets kvinnliga VD fick snart upp ögonen för den unga *svenskan*. (VA 7/2005:40)

Enligt SRB (2005:84) används alltså feminina nationalitetsbenämningar fortfarande om kvinnor, men inte alltid. I detta fall känns det å ena sidan naturligt att ta till den feminina formen eftersom det tydligt är fråga om kvinnan Ingrid Osmundsen. Å andra sidan är det inte nödvändigt men det känns bättre än den maskulina formen *svensken*. I finskan däremot används feminina nationalitetsbeteckningar knappast någonsin längre. Det svenska systemet känns lite omständligt och även osystematiskt. Ett intressant exempel är också:

3. ... hon [Osmundsen] ... bättrar statistiken över *kvinnliga börs-VD:ar*. (VA 7/2005:43)

I exempel 3 behövs adjektivet *kvinnlig*, eftersom man inte på något annat sätt kan uttrycka att det är fråga om kvinnor. I allmänhet används i anslutning till yrkesbeteckningar adjektiven *kvinnlig* och *manlig* inte lika ofta. *Kvinnlig* förekommer oftare eftersom man antar att referenten är en man om ett adjektiv inte nämns (jfr Himanen 1990:116). Som vi vet är kvinnliga börs-VD:ar undantag jämfört med manliga VD:ar som utgör normen. Adjektivet *kvinnlig* som uppträder i exempel 2 är däremot överflödigt. Behöver vi veta att VD:n är en kvinna? Hur ofta brukar man tala om manliga VD:ar? Att onödigt framhäva könet avleder uppmärksamheten från själva saken. Grünbaum (2001:32) konstaterar att ”när uppgiften om könstillhörighet inte är av betydelse för sakframställningen blir den mer än en faktauppgift - den blir ett argument, även om det inte var avsikten.” I SRB (2005:87) sägs det att adjektiven *kvinnlig* och *manlig* framför personbeteckningar ska användas bara när det är relevant att nämna könstillhörighet. Självpåpekar Osmundsen: ”*Det verkar inte vara en självklarhet med kvinnliga chefer ännu*”, vilket också är ett tema i intervjun och har lyfts upp ur brödtexten.

I VA 17/2005 refererar journalisten Jonas Malmberg till huvudpersonen med yrkestiteln *generalsekreteraren Anne Ramberg* efter att i rubriken ha kallat henne *fru Justitia*. Med denna benämning vill han framhäva att hon är en kvinna eftersom även de flesta jurister är män. Antagligen skulle det också vara möjligt att säga *herr Justitia* om en man. Senare omtalas Ramberg könsneutralt som bland annat *Advokatsamfundets generalsekreterare Anne Ramberg – generalsekreterare* är den mest frekventa benämningen – *ordförande, affärsadvokaten Anne Ramberg* och *sambo*. Att Ramberg också kallas *högsta verkställande tjänsteman* är helt enligt rekommendationerna. Enligt SRB (2005:82, 86) har ord på *-man* länge använts som könsneutrala beteckningar även om de ursprungligen endast betecknade män. Benämningen *tjänsteman* kan inte ersättas med *tjänstekvinna* eftersom betydelsen blir en helt annan: 'tjänarinna' (SOB).

Att använda adjektivet *kvinnlig* är den enda möjligheten att ange könstillhörighet när det gäller beteckningen *sekreterare* (ex. 4), därför att sekreterare inte har någon feminin form. Att generalsekreteraren är en kvinna är förstås relevant information här.

4. ... blev hon [Ramberg] *Advokatsamfundets första kvinnliga generalsekreterare någonsin*. (VA 17/2005:41)

Ramberg refererar till sig själv med *vi advokater* eller *generalsekreterare*. I ett citat säger hon också att det inte är ett hinder i advokatycket att vara *kvinn*a, men troligen har journalisten frågat henne detta. Intervjun med Ramberg är mycket saklig och journalistens sätt att skriva till och med torrt. Texten handlar mest om Advokatsamfundets situation, kanske därför att Ramberg inte vill tala om sig själv, även om journalisten försöker få henne att vara personlig.

5.1.1.2 Intervjuerna med män

I Femina 2/2005 intervjuas Johan Rabaeus av journalisten Åsa Mattsson. Huvudpersonen omtalas bland annat som *skådespelaren Johan Rabaeus, person, samtalspartner, rubrikernas man, vagabond*. Egendomlig är karakteriseringen *en lustfyllt illojal hovnarr* (ex.5). Läsaren kan befogat fråga sig vad journalisten egentligen menar, kanske att Rabaeus är illojal mot överklassen och gärna driver med det här "hovet". Då låter *hovnarr* möjligen negativt. Intervjun handlar alltså om hur Rabaeus lämnade överklassen för vänsterrörelse och teater. I exempel 6 nämns *svärsonen* och Rabaeus berättar att han inte ville komma in i den Piperska släkten och bli denne svärson. Att definiera en man genom andra människor, som svärson, låter ganska överraskande åtminstone i en personintervju. Om en kvinna används liknande relationsord (t.ex. *svärdotter*) troligen oftare, eftersom det är kvinnan som traditionellt har definierats som någons hustru eller dotter e.d. (Hirvonen 1994:65). Till sig själv hänvisar Rabaeus med benämningarna *skådespelare* och *överklasskille*.

5. Johan själv uppfattar jag som en lustfyllt illojal *hovnarr* beredd att öppna de flesta garderobdörrar för att se vad som händer. (Femina 2/2005:79)

6. Johan berättar att han fick en "superångestattack" av att han skulle ingå i "det där Piperska som den ingifte *svärsonen*". (Femina 2/2005:79)

Klas Östergren beskrivs på ett färgstarkt sätt av journalisten Lisbeth Lundahl i Femina 10/2005. Redan i rubriken kallas Östergren artigt *gentleman*, vilket beror på att hans genombrottsroman hette "Gentlemen". Om artikeln handlade om en kvinna, skulle någon motsvarande benämning passa för en kvinna? Kanske kunde man använda *dam* om man tänker på artigt och kultiverat uppträdande (jfr SOB). Över hälften av beteckningarna för Östergren är av den neutrala typen *författare, skildrare, person, konstnär* och *landsbygds människan*. Den könsspecifika benämningen *den engagerade fyrabarnsfadern*

står i ett sammanhang där ordet ses som en motsats till *den skapande konstnären* på samma sätt som *storstadskillen* kontrasteras med *landsbygdsmänniskan*. Även ordet *pappa* förekommer senare. Det är ganska säkert att det berättas i intervjun om den kvinnliga huvudpersonen har barn. Däremot tycks det inte vara lika vanligt att män uppträder som fäder i offentligheten. I intervjuerna med kvinnorna bortsett från Ramberg är moderskapet ett viktigt tema, men läsarna är troligen intresserade av både fäder och mödrar.

I intervjun finns också några ganska osakliga benämningar som *ung valp* som syftar på Östergrens ungdom, men kan i denna kontext tolkas till och med som nedsättande eftersom den tyder på naivitet (ex. 7). Hela uttrycksskalan från en ung man till en gammal man tas i bruk i texten, som i exempel 8.

7. Klas Östergren är ömsint överseende mot denna upplaga av sig själv, författaren som *ung valp*. (Femina 10/2005:176)

8. Han kastar sig lätt mellan skoj och allvar, mellan *grabb* och *farbror*. (Femina 10/2005:177)

Till och med Östergrens utseende skildras med orden *pojktigheten med en viss charmerande gubbighet*. Journalisten konstaterar också att Östergren hör till Sveriges sexigaste män enligt en lista i Expressen. Som vi vet kan en gammal man ("farbror" och "gubbighet") vara någonting charmerande och attraktivt medan en gammal kvinna inte alls ses så positivt. Att kalla en kvinna för *faster* eller *tant* skulle inte låta bra i en personintervju, men beteckningen *gumma* kan vara på samma sätt smeksam som *gubbe* (jfr SOB). Om det är möjligt att vara en charmerande *gumma* till utseendet kan ifrågasättas eftersom *gumma* också betyder en gammal kvinna.

Den absolut djärvaste och även längsta intervjun handlar om Christer Gardell. I VA 15/2005 har journalisten Christer Berglund hittat på rubriken "En playboy som vill upp". Benämningen *playboy* används förstås lekfullt och i samband med ordet *storspelare* och senare *spelare på kapitalmarknaden* bildar den ett ordlek. Enligt SOB ägnar sig en playboy åt dyrbart nöjesliv. Det beror på läsaren hur *playboy* uppfattas, och jag tycker inte att ordet är positivt. Skulle ordet *playboy* kunna ha någon kvinnlig motsvarighet? Sådana ord finns knappast i en personintervju, eftersom ord som har med sexualitet att göra används i nedsättande bemärkelse om kvinnor. Svahn (1995:263), som har forskat i skällsord, påpekar

att nedsättande benämningar innehåller stereotypa uppfattningar om könen. Mannen får vara den aktive sexuellt medan en kvinna blir påskälld på grund av samma beteende.

Ordet *uppkomling* är inte heller helt positivt, men det kan även en kvinna vara. Det mest häpnadsväckande uttrycket i hela materialet gäller också Gardell och lyder:

9. Elaka tungor hade beskrivit honom som *en Barbiedockans manliga motsvarighet, Ken*. Och han var också solbränd med ett pojkkäckt yttre. (VA 15/2005:43)

Det är ovanligt att den manliga huvudpersonens utseende kommenteras och mycket överraskande att han jämförs med en barbie-docka. Visserligen var det "elaka tungor" som hade påstått det och journalisten mjukar upp och konstaterar att Gardell "inte tedde sig särskilt fåfäng". Ett liknande uttryck om en kvinna skulle kanske inte skrivas i en personinterju, eftersom föreställningen om den kvinnliga barbie-dockan är en yppig och vacker kvinna som sannolikt inte är intelligent.

Ganska ofta beskrivs Gardell med tydligt smickrande uttryck som *kursettan, stjärna, ett namn med tyngd* och "*clear hire*" eller också med neutrala benämningar: *Sveriges nya corporate raider, delägare, VD för Custos, managementkonsult, basket- och hockeyspelare*. Lånordet från engelskan, *corporate raider*, finns inte med i SOB, men i sammanhanget blir betydelsen dock klar: 'spelare på kapitalmarknaden'. Det enligt SOB vardagliga ordet *kille* förekommer tre gånger i intervjun med Gardell och alltid i ett positivt sammanhang som i exempel 10. Grünbaum (1996:97) menar också att användningen av ordet *kille* visar uppskattning, som exempelvis i "Vilken kille!". På Rabaeus och Östergren syftar man också med beteckningen *kille*. Det liknande ordet *tjej* om kvinnor tolkas däremot inte alltid lika positivt, som tidigare nämnts.

10. Han sa: "En jävligt duktig *kille*..." (VA 15/2005:44)

Intervjun med Anders Lidbeck i VA 22/2005 innehåller inte många personbeteckningar eller andra substantiv som syftar på huvudpersonen, delvis för att företaget Telelogic också tilldelas en stor roll i intervjun. Journalisten Pontus Herin hänvisar till Lidbeck med benämningarna *27-åring*, då det gäller ungdomen, och *påläggskalv*, det vill säga '(mans) person som anses lovande och därför gynnas av sina överordnade' (SOB). Ordet refererar

alltså snarare till en man än en kvinna. Själv berättar Lidbeck om när han tillträdde som VD för *Telelogic*. Vidare omtalas Lidbeck som *hästuppfödare, en av landets tio bästa hästhoppare, dotterbolagschef* samt *ekonomen Anders Lidbeck*. Intervjun är saklig men den får personliga drag genom att det berättas om Lidbecks hobby, hästhoppning.

5.1.2 Personnamn

Till skillnad från beteckningar specificerar egennamn inte egenskaper hos referenten. Det är på så sätt enkelt att använda egennamn, eftersom man inte behöver fundera över med vilka ord man vill beskriva personen i fråga och klassificera denna på något sätt. (Searle 1963, citerat efter Lindstedt 1989:25.) Men det är inte utan betydelse vilket slags namnformer som används. Enligt Hellspong och Ledin (1997:174) avslöjar namnformer och titlar ofta mycket om textens sociala attityd. Att omtala en person till exempel med för- och efternamnet plus eventuellt yrkestitel är sakligt och kan visa uppskattning, men att däremot omtala någon med enbart förnamnet uppfattas som mycket familjärt och informellt. Blotta förnamnet i en text är ett tecken på att det är fråga om en vanlig människa som man kan identifiera sig med. (Hellspong & Ledin 1997:108f.) Tar man vetenskapliga texter som exempel, omtalas forskare ofta med enbart efternamnet, vilket tyder på att personerna i fråga uppträder i sin yrkesroll och det framhävs att de är experter (Hellspong & Ledin 1997:192). Kulturen spelar också en stor roll vid valet av namnformer och hur man kan skriva i en personintervju. Till exempel i Tyskland är efternamnet och titeln mycket vanliga speciellt vid tilltal medan svenskar inte är så formella som tyskar.

Informella beteckningar som till exempel enbart förnamn används ofta i veckotidningsreportagen därför att man vill skapa en personlig kontakt med det texterna handlar om – det är oftast personer – och med läsarna (Strand 1984:118). En sådan veckotidningsstil tillämpas också i damtidningar som *Femina*. I personintervjuerna i *Femina* vill man gärna få fram den privata sidan hos huvudpersonen, och närhet till den intervjuade kan skapas också genom bruket av förnamn. Affärsmagasinet *VA* är formellare än en damtidning och *Veckans* profil intervjuar människor i deras expertroll. Även *VA* och speciellt *Veckans* profil innehåller ändå vid sidan av sakligheten drag av veckotidningsstil. I personintervjuerna kan nämligen också andra ämnen än affärer behandlas och människan bakom experten presenteras.

Marjut Saloniemi (1988:52) konstaterar på basis av sin studie³ att det finns fler faktorer som påverkar användningen av enbart förnamnet. Att det är fråga om en känd person, celebritet, berättigar bruket av förnamn. Detta är ganska vanligt eftersom det oftast är celebriteter som intervjuas i vecko- och damtidningar. Intervjuaren kan också känna personen som intervjuas och därför välja det familjära förnamnet, eller så kan den intervjuade berätta om en nära vän med förnamnet och detta namn tas med i själva artikeln. (Saloniemi 1988:52.) Seibicke (citerad efter Siivonen 1994:40) har sagt att män tenderar använda förnamn om kvinnor i samma utsträckning som de traditionella könsrollerna existerar i samhället.

Det kanske viktigaste omtalet finns i början av intervjun där huvudpersonen nämns för första gången (Siivonen 1999:99). Tabell 1 nedan åskådliggör hur huvudpersonerna i mitt material presenteras i rubriken eller ingressen: om det är för- och efternamnet, yrkestiteln och namnet eller något annat substantiv som används. Det tycks vara vanligt i båda tidningarna att huvudpersonen beskrivs med något fantasifullt uttryck innan han eller hon presenterats med namn. Det beror kanske på att tidningarna vill locka läsare genom att skriva uppfinningsrikt i rubriken och ingressen där också layouten är iögonfallande. I VA finns också informella och fantasifulla presentationer av huvudpersonerna där namn inte har nämnts, *Fru Justitia* och *En playboy*. Av dessa två är uttrycket för den manliga huvudpersonen till och med osakligt och negativt, men det kan också uppfattas som skämtsamt, vilket kanske är meningen.

---

³ Saloniemi har gjort en liten undersökning om användningen av personnamn i några finska veckotidningar. Saloniemi (1988:54f.) fann några osakliga namnval om kvinnor, det vill säga att om kvinnor användes informellare namnformer än om män i samma kontext, men detta skedde inte systematiskt.

Tabell 1. Presentation av huvudpersonen i rubriken eller ingressen

	För- och efternamn	Yrkestitel och namn	Annat substantiv
Kvinnor			
Larsson, F*			vår nya deckar- drottning
Zandén, F		skådespelerskan Jessica Zandén	
Osmundsen, VA		Wedins nya VD Ingrid Osmundsen	
Ramberg, VA			Fru Justitia
Män			
Rabaeus, F	Johan Rabaeus		
Östergren, F			En gentleman
Gardell, VA			En playboy
Lidbeck, VA	Anders Lidbeck		

* F = Femina

Tabell 2 visar med vilka namnformer huvudpersonerna omtalas i intervjuerna i mitt material. Av tabellen framgår också om den intervjuade omtalas med yrkestiteln samt hela namnet. Modetidningen Femina tycks ha två olika principer när det gäller valet av namnformer. Det vanligaste sättet att omtala de kvinnliga huvudpersonerna är med blotta förnamnet. Kvinnorna omtalas med både för- och efternamnet endast några gånger i början av intervjuerna. Journalisten är en bekant till Åsa Larsson, vilket också är ett skäl till att använda förnamnet i hennes fall.

De intervjuade männen däremot omtalas på ett annat sätt. Om Johan Rabaeus används för- och efternamnskombinationen eller titel och hela namnet eller efternamnet lika många gånger som enbart förnamnet. Klas Östergren omtalas nästan alltid med både för- och efternamnet med undantag av fyra fall då blotta förnamnet har valts. Här handlar det delvis om barndomen och ungdomen.

Personintervjuerna i Femina skrivs på ett familjärt sätt, men varför används inte likadana namnformer om båda könen? Det kan lika bra vara familjära eller formella namnformer – olika former gör texten varierande – men det vore bättre att använda samma former konsekvent om både män och kvinnor.

Affärsmagasinet VA är ganska konsekvent vid valet av namn. Anders Lidbeck omtalas genomgående med både för- och efternamnet, och i intervjuerna med kvinnor är namnbruket liknande. Ingrid Osmundsen omtalas ändå några gånger med enbart förnamnet. När det gäller Anne Ramberg är det ganska speciellt att smeknamnet ”Anki” inom anföringstecken dyker upp i den för övrigt sakliga intervjun. Saloniemi (1988:53) påpekar att om journalisten använder enbart förnamn på kvinnliga experter, ökar deras auktoritet säkert inte inför läsaren. Kvinnorna behandlas emellertid sakligt i VA, åtminstone när det gäller namnformer.

Christer Gardell omtalas på ett annat sätt än de andra huvudpersonerna: huvudsakligen mycket sakligt med efternamnet. Hans expertroll framhävs alltså också. Om honom används även blotta förnamnet, medan för- och efternamnskombinationen förekommer bara några gånger. En orsak till användningen av enbart efternamnet kan vara att intervjun är mycket lång, det finns sammanlagt 69 olika namnformer i den.

Tabell 2. Namnformerna i intervjuerna i procentandelar

	För- och efternamn	Titel och namn	Enbart efternamn	Enbart förnamn
Femina				
Åsa Larsson	17	-	-	83
Jessica Zandén	4	4	-	91
Johan Rabaeus	38	6	6	50
Klas Östergren	74	-	9	17
VA				
Ingrid Osmundsen	71	6	-	24
Anne Ramberg	83	17	-	-
Christer Gardell	9	-	71	20
Anders Lidbeck	94	6	-	-

Av tabell 3 nedan framgår hur många gånger huvudpersonen omtalas med en namnform respektive någon personbeteckning eller annat substantiv. Huvudpersonerna har omtalats med många personbeteckningar och andra substantiv, endast till Lidbeck har refererats med relativt få beteckningar. Journalisterna har inte nöjt sig med bara namnformer utan har hittat på många beskrivande uttryck.

Tabell 3. Antalet olika namnformer respektive beteckningar eller andra substantiv i intervjuerna

Femina			VA		
Person	Namn	Beteckn.	Person	Namn	Beteckn.
Åsa Larsson	24	17	Ingrid Osmundsen	17	17
Jessica Zandén	23	16	Anne Ramberg	18	13
Johan Rabaeus	16	14	Christer Gardell	69	34
Klas Östergren	23	21	Anders Lidbeck	16	6

5.2 Personbeskrivande adjektiv

I den andra analysen vill jag ta reda på om man använder olika slags adjektiv om män och kvinnor i personintervjuerna i Femina och VA, vilket eventuellt visar olika attityder till könen. Personbeskrivande adjektiv utgör en relativt liten andel av ordförrådet i personintervjuerna som ingår i mitt material – sammanlagt 184 belägg. Adjektiv är emellertid av speciellt intresse, eftersom de är beskrivande ord. De betecknar egenskaper eller också vilken art eller grupp något tillhör (Jørgensen & Svensson 1992:22). De personbeskrivande adjektiven anger utöver egenskaper (t ex *duktig*) också olika tillstånd som en person kan befinna sig i (*frisk*) samt omdömen om en person (*trevlig*) (Hene 1984:22).

Jag analyserar de personbeskrivande adjektiv som syftar på huvudpersonerna, även när det rör sig om personens kroppsdelar, klädsel, ord, känsla eller dylikt. I analysen tar jag med de attributiva och predikativa adjektiv som används av både journalisten och huvudpersonen. Jag tar också hänsyn till

- presens- och perfektparticipen om de klassificeras som adjektiv i SOB,
- substantiverade adjektiv, till exempel *som ung*,
- samt *adjektivsubstantiv*, exempelvis *djävrvhet*.

Presens- och perfektparticipen har traditionellt klassificerats som böjningsformer till verben (Andersson 1993:46) men ofta har participen blivit lexikaliserade adjektiv. Vanligen fungerar adjektiv tillsammans med ett substantiv som attribut (en *duktig* kompromissare) eller som predikativ (Hon är tämligen *okänd*.) (Jørgensen & Svensson 1992:22) Adjektiv

kan också ha självständig funktion och substantiveras (som *ung*) eller man kan bilda *adjektivsubstantiv* med ändelserna *-het* eller *-itet*, såsom *djävrvhet*. På samma sätt som verbalsubstantiv tenderar de att göra texten mer abstrakt. (Hellspång & Ledin 1997:69.)

Analysen handlar om så kallade *värdeord*, det vill säga att jag studerar om adjektiven är positiva, negativa eller neutrala. I enlighet med Hedquist analyserar jag adjektiven från den synpunkten, om de uttrycker gillande eller ogillande. Hedquist (1978:20) påpekar dock att gillande och ogillande inte är de enda faktorer som är värderande, utan att värdera något som viktigt eller oviktigt respektive intressant eller ointressant är något annat. Att betrakta saker positivt eller negativt gör värderingen emellertid enklare. Eftersom huvudpersonerna i personintervjuer framställs positivt, är de flesta adjektiven i mitt material förmodligen positiva eller neutrala. I min analys är kontexten helt avgörande när jag bedömer på vilket sätt orden är värderande.

Vidare indelar jag adjektiven i olika kategorier efter betydelsen, för att kunna analysera i vilka olika avseenden huvudpersonerna i intervjuerna beskrivs. Jag använder de betydelsefält som Birgitta Hene har skapat för sin studie (se kapitel 2). Vid fältindelningen har Hene (1984:39) tagit hänsyn till personlighetspsykologi och traditionella könsrollsuppfattningar.

5.2.1 Om den kognitiva och emotiva betydelsen

Betydelse är ingen enkel företeelse, och hur den ska beskrivas i vetenskapen har varit en omdiskuterad fråga (Hene 1984:34). Ett ord har *kognitiv* betydelse som avser sakinnehållet och som förblir oförändrad. Kognitiv betydelse är ändå inte riktigt samma sak som neutral betydelse. Till exempel ett vanligt ord *bil* kan också ha olika *associativa* betydelser för olika människor. (Jørgensen & Svensson 1992:58.) Adjektiv har ganska sällan enbart kognitiv betydelse.

Vid sidan av den kognitiva betydelsen kan ett ord ha *emotiv* eller *värderande betydelse* som avslöjar om sändaren har en positiv eller negativ inställning till referenten (Jørgensen & Svensson 1992:58). Sådana ord kallas för emotiva ord eller värdeord. Emotivitet har närmare definierats på olika sätt av olika forskare (Hene 1984:36). När emotiviteten eller

värdeordningen är fast knuten till ordets betydelse, har ordet enligt Hedquist *permanent emotiv betydelse* (1978:22).

Det finns två typer av värdeord, *plusord* som uttrycker gillande, och *minusord* som uttrycker ogillande. Plusord och minusord är ofta förknippade med varandra på så sätt att de utgör varandras motsatser, eller med andra ord utgör de ändpunkter på värdeskalor. (Hellspong & Ledin 1997:170.) Till exempel *vacker* och *ful* är värdeord, de uttrycker gillande respektive ogillande. Polaritet är ett typiskt drag för också sådana adjektiv som inte lika klart är värderande, till exempel *lång-kort*. Användningen av polära adjektiv eller motsatsord innebär att de vanligen uttrycker en jämförelse med en genomsnittlig norm. Om någon sägs vara fet, betyder det att personen i fråga är fetare än de flesta. (Hene 1984:36f; Andersson 1993:36.)

Värdeorden kan vidare klassificeras i *rena* och *blandade värdeord*. Det är möjligt att ett ord endast har emotiv betydelse – sådana ord kallas för rena värdeord. Blandade värdeord har däremot både en emotiv och en kognitiv betydelse fast knutna till varandra. I praktiken är det emellertid mycket svårt att avgöra om ett ord är ett rent eller blandat värdeord. Adjektivet *underhållande* är ett exempel på ett blandat värdeord. (Hedquist 1978:24f.)

Med värdeord vill man påverka andras attityder, och dessa ord används därför rikligt i reklam och propaganda. Värderingar är på något sätt interpersonella och kan sägas ha en föreskrivande funktion: om den ena parten i kommunikationen tycker mycket bra eller illa om något, gör den andra parten vanligen detsamma. (Hellspong & Ledin 1997:169f.) Adjektiv är den ordklass som innehåller flest värdeord (ord med permanent emotiv betydelse), eftersom adjektiv till sin natur är beskrivande. Substantiv och verb kan förstås också fungera som värdeord och förmedla attityder. (Hedquist 1978:22.)

Det är inte alltid lätt att bestämma om ett ord har permanent emotiv betydelse eller inte. Hedquist (1978:27) tar upp några tester, som underlättar bedömningen. Till exempel kan man samordna ett adjektiv med *bra* eller *dålig* eller något annat ord som har emotiv betydelse. Det går inte att säga ”Han betar sig arrogant och bra”, men ”arrogant och dåligt” däremot låter förnuftigt. Testet tyder alltså på att *arrogant* har negativ emotiv betydelse.

5.2.2 Om den kontextuella betydelsen

Det har också diskuterats mycket om det är den lexikaliska eller kontextuella betydelsen som skall utgöra utgångspunkten för en betydelseanalys (Hene 1984:37). Peter Cassirer (1986:77) konstaterar att enstaka isolerade ord egentligen finns bara i ordböcker och i språkvetenskapen. Ord förekommer i praktiken alltid i språkbruket och i kontexten.

Kontexten har med något mycket omfattande att göra, det är ”hela den språkliga och sociala miljö som texten kommer ur och verkar i” (Hellspong & Ledin 1997:49). All skriven eller talad text måste ses i sitt sammanhang. Kontexten består av många olika nivåer: ord förekommer bland annat i en sats, en text, ett medium och i den ifrågavarande kulturen. Hellspong och Ledin (1997:50ff) talar om den närliggande *situationskontexten*, vilket i detta fall innebär personintervjuer i en damtidning och ett affärsmagasin, den journalistiska diskursen, mottagarna eller målgruppen och så vidare. Utöver situationskontexten finns i bakgrunden den vidare *kulturkontexten*. Den andliga kulturen avser de tankesätt, attityder och värderingar som är gemensamma för majoriteten av människorna i den ifrågavarande kulturen. (Hellspong & Ledin 1997:58f.) Detta ger förutsättningarna för de fenomen och ord som tolkas som positiva eller negativa.

Ord som lexikaliskt är neutrala, men som i en viss kontext tillfälligt kan få emotiv betydelse, kan sägas ha *ockasionellt emotiv betydelse* (Hedquist 1978:22). Nästan alla adjektiv har något slags emotiv betydelse. Vidare kan ord med *fakultativ emotivitet* urskiljas, vilket betyder att ett och samma ord har både en emotiv och en neutral betydelse, men kontexten avgör vilken som är aktuell. Det är vanligt att ord har flera betydelser. Till exempel *avigsida* är konkret sett ett neutralt ord men bildligt sett ett emotivt ord. (Hedquist 1979:23.) Ett annat exempel utgör *grå* som för det första beskriver en färg och för det andra kan beskriva en person som tråkig och oattraktiv.

Om värdeorden är det viktigt att notera, att även ett positivt ord i kontext kan bli negativt och vice versa. Kontexten kan ändra betydelsen fullständigt. Hedquist (1978:22) påpekar att permanent emotiv betydelse inte är detsamma som oföränderlig betydelse. Negeras ett ord får det annan emotiv betydelse eller blir neutralt. Förutom av negationsord som *inte* och *aldrig* kan negation bestå av vidare sammanhang. (Hedquist 1978:67.) Till exempel

adjektivet *bra* i meningen ”Åsa är bra på att hitta på ursäkter för att skjuta upp skrivandet” är inte positivt eftersom fortsättningen *skjuta upp skrivandet* uppfattas negativt.

Adjektiv är ord vars betydelse är särskilt kontextberoende. På satsnivå bildar adjektivattribut ofta en enhet med substantivet. (Hene 1984:37.) Till exempel *gul* kan tänkas ha endast kognitiv betydelse, men *kort* eller *rik* blir i samband med sitt huvudord ofta värderande.

Ibland reserverar sig sändaren mot det han säger och vill mildra sina ord och sin attityd. Till exempel säger man ”*lite fanatisk*”. En sådan *gardering* kan ske genom adverb men också på andra sätt. Vill sändaren tvärtom betona sin attityd, använder den *understrykningar*, som ”Jag blev *vansinnigt* arg”. Understrykningar markerar säkerhet men också de sociala relationerna och auktoritet. (Hellspong & Ledin 1997:171, 194.)

5.2.3 Värdeord i intervjuerna

I min analys av värdeord betraktar jag om adjektiven är permanent positiva, permanent negativa eller neutrala, och hur dessa betydelser förändras i kontexten. Antalet analyserade adjektiv för varje intervjuperson framgår av tabell 4. Det finns sammanlagt 184 adjektiv i intervjuerna och de har också indelats efter betydelsen i tabellerna 5–14. De adjektiv som huvudpersonerna själva har använt står inom citattecken. Bilaga 2 visar adjektivens permanenta och kontextuella betydelse.

Tabell 4. Antalet adjektiv i intervjuerna

Adjektiv sammanlagt. Kvinnor.		Adjektiv sammanlagt. Män.	
Åsa Larsson, Femina	26	Johan Rabaeus, Femina	16
Jessica Zandén, Femina	25	Klas Östergren, Femina	38
Ingrid Osmundsen, VA	14	Christer Gardell, VA	32
Anne Ramberg, VA	19	Anders Lidbeck, VA	14

Intervjun med Åsa Larsson innehåller huvudsakligen i kontexten positiva och neutrala adjektiv. Kontexten ändrar betydelsen hos många adjektiv: ett positivt adjektiv *bra* blir neutralt eller till och med negativt i exempel 11. *Blygsamhet* i exempel 12 tolkas som

positivt, ordet i sig är neutralt men anses i vår kultur också vara positivt. Adjektivet *gravid* är starkt kontextberoende och har oftast en emotiv betydelse. Om huvudpersonen konstateras ändå bara sakligt att hon var *gravid i åttonde månaden*. I intervjun finns även permanent negativa adjektiv, men många av dem blir i kontexten neutrala, såsom *trist* i exempel 13. Adjektivet *tjock* i personbeskrivningar är nästan alltid negativt, men här betyder *tjockare (mage)* inte fet utan gravid. Negativa adjektiv förekommer främst i Larssons citat och de syftar oftast på hennes barndom eller ungdom. Dessa ord är inte centrala eftersom de inte beskriver henne nu.

11. ... är Åsa *bra* på att hitta ursäkter för att skjuta upp skrivandet... (Femina 7/2005:152)

12. Och *blygsamheten* klär henne. (Femina 7/2005:155)

13. "Varför tror alla att vi är så *trista*?" (Femina 7/2005:155)

När det gäller Jessica Zandén förekommer nästan alla adjektiv i citaten. Journalisten låter huvudpersonen beskriva sig själv i citaten och behöver då inte ta så stort ansvar för innehållet och den emotiva betydelsen (jfr Hedquist 1978:67). En stor del av adjektiven är permanent negativa. Det är ganska överraskande, men förklaringen till detta är att intervjun handlar om Zandéns depression och tillfrisknande. Zandén beskriver sig själv som *jättenervös*, *tråkig* och *jätteful*, men hänvisar alltså till sjukdomstiden. Med understrykningar *jätte-* betonar hon den negativa effekten. Som gardering använder hon däremot man-konstruktionen ganska ofta, och det gör också andra intervjuade. Yttrandet "om man är deppig" låter inte lika starkt som "när jag var deppig". *Frisk*, *stark* och *fri* är exempel på permanent positiva ord. Journalisten använder adjektiv om Zandén bara ett par gånger, och exempel 14 illustrerar hur ett negativt ord, *drastisk*, i kontexten blir positivt.

14. I dag strålar hon av hälsa och livsglädje och hennes *drastiska* humor är befriande.

(Femina 8/2005:50)

Ingrid Osmundsen beskrivs genomgående med i kontexten positiva eller neutrala adjektiv. Man kan reflektera över om adjektivet *ny* är positivt. Ordet i sig är ett neutralt ord men kan i kontexten ofta vara positivt men också negativt i den bemärkelsen att någon är ny och oerfaren. Dessutom uttrycker nyhet inte direkt gillande utan snarare intresse. Här handlar det om *Wedins nya VD* som intervjuas kanske just därför att hon är ny och intressant. Ordet *ödmjuk* uppfattas i kontexten som positivt, även om det inte är självklart (ex. 15). Enligt

SOB har ordet både positiv och negativ bibetydelse. Kontexten spelar en stor roll också för adjektivet *utomstående* som är något neutralt eller kanske till och med negativt (ex. 16). Tillsammans med det substantiviska huvudordet blir betydelsen positiv i kontexten: hon är en objektiv betraktare som ser klarare. Perfektparticip tycks ibland snarast vara verbformer, till exempel ”Hon blev *utvald* som trainee”. Liknande particip innehåller ofta endast information utan värdering.

15. ... Ingrid Osmundsen som framstår som både inlyssnade och *ödmjuk*. (VA 7/2005:40)

16. ”Jag har erfarenheter och idéer som jag som *utomstående* betraktare vill iscensätta...” (VA 7/2005:43)

I intervjun med Anne Ramberg har alla 19 adjektiv valts av journalisten, troligen därför att Ramberg vill koncentrera sig på saken i stället för sin personlighet. De flesta adjektiv är neutrala och förmedlar endast information, som *högsta verkställande (tjänsteman)*. Exempel 17 och 4 utgör fall, där neutrala adjektiv i sammanhanget blir positiva. Eftersom *kvinnlig* i exempel 4 (på sidan 20) kompletteras av *första*, gör det saken och Ramberg viktiga och på så sätt positiva. Det negativa adjektivet *pretentiös* negeras i exempel 18, men kontexten ger anledning till att anta att hon ändå är pretentiös. I exempel 19 förekommer ett i kontexten klart negativt adjektiv, *allierad*. Tonen är till och med anklagande och enligt SOB används ordet i fråga ofta militärt. Permanent positiva adjektiv är *kompetent* (ex. 20) och *färgstark*.

17. Hon är *van* att försvara advokaternas kärnvärden... (VA 17/2005:40)

18. Hon vill *inte* framstå som *pretentiös*... (VA 17/2005:43)

19. Det påpekas också att Anne Ramberg är sambo med Mannheimer Swartling-delägaren Claes Lundblad och därmed *allierad* med Sveriges största advokatkontor. (VA 17/2005:43)

20. Hon hade tidigare gjort sig känd som en *kompetent* ordförande... (VA 17/2005:41)

Johan Rabaeus beskrivs huvudsakligen med neutrala adjektiv, till exempel *intresserad av språket*. I intervjun finns många sådana perfektparticip som mera liknar verbuttryck än adjektiv, som *uppväxt*. Adjektivet *illojal* i exempel 5 (på sidan 21) är ett permanent negativt ord men tillsammans med adjektivet *beredd* i samma exempel utgör det ett svårtolkat fall, eftersom det är oklart vad journalisten menar. Kanske förblir *illojal* negativt i kontexten, men om huvudpersonen är beredd att öppna ”de flesta garderobdörrar” är han också djärv,

vilket är positivt. Journalisten lovordar Rabaeus med det permanent positiva adjektivet *kreativ*. Själv beskriver han sig även med några permanent negativa adjektiv, såsom *lite korkad* eller *vansinnigt arg*, men att själv berätta detta i citat är inte lika starkt som om journalisten gör det.

Klas Östergren får uppträda som en riktig drömmen som beskrivs med hela 38 adjektiv. De flesta adjektiven om honom är permanent positiva och mycket smickrande. Feminas läsare uppskattar säkert att Östergren sägs vara *en ansvarstagande pappa*. Och berömmet fortsätter: *bara snyggare med åren, charmerande, skapande, verksam* och så vidare. De permanent negativa adjektiven *en lätt paranoid känsla* och *”naiv”* är inte heller starkt negativa, eftersom garderingen *lätt* mjukar upp yttrandet och *naiv* i Östergrens citat hänvisar till ungdomen. I kontexten blir dessutom ett permanent negativt ord, *fanatisk*, neutralt eller till och med positivt (ex. 21): lugn och arbetsro är något önskvärt. Det permanent positiva ordet *ordentlig* är ganska svårtolkat i kontexten (ex. 22). Betydelsen förblir positivt även om man får intrycket att Östergren vid den tiden inte var helt ordentlig, men det gäller alltså det förflutna.

21. Klas är *lätt fanatisk* när det gäller lugn och arbetsro. (Femina 10/2005:177)

22. ...det blev väl en del verklighetsflykt genom rusdrycker men ingen riktig nerdekning. Östergren är *för ordentlig* för det. (Femina 10/2005:177)

Intervjun med Christer Gardell är på så sätt exceptionell att journalisten använder flera permanent negativa adjektiv om huvudpersonen, såsom *arrogant ibland* och *skrytsam* som egentligen syftar på Gardells tävlingsinstinkt. Det Gardell själv konstaterar har lyfts upp ur brödtexten och skrivits med fet och stor stil (ex. 23). Tydligen anser han själv i citatet att konflikter inte behöver undvikas, men det är en annan sak hur läsarna uppfattar det. Jag tolkar detta ändå positivt i kontexten. Elakhet är säkert inte något positivt även om Gardell ibland måste vara elak. I sådana fall är det inte enkelt att bedöma ett adjektiv som positivt eller negativt – vems värdering är det som gäller? Trots det delvis negativa intrycket är det emellertid vanligare att journalisten och de intervjuade karakteriserar Gardell med tydligt positiva och smickrande adjektiv samt understrykningar, som exempelvis *populär, omvitnat orädd, jävligt duktig*. En före detta arbetsgivare berömmar honom som *en av de trevligaste och mest målmedvetna jobbsökande*.

23. ”Jag är inte rädd för konflikter och ibland är det nödvändigt att vara *elak*.” (VA 15/2005:46)

Intervjun med Anders Lidbeck innehåller få adjektiv, och nästan alla är klart positiva, exempelvis *en av landets tio bästa hästhoppare*. Påfallande många av adjektiven är adjektivsubstantiv, vilket gör texten mer abstrakt och stel. Exempel på adjektivsubstantiv är *skicklighet*, *målmedvetenhet* och *entusiasm*, som är mycket positiva. De enda negativa adjektiven är *negativ* och *hårda* (ord).

5.2.4 Adjektivens fördelning på olika betydelsefält

Genom att studera adjektiven efter betydelsen kommer det fram om det kanske används stereotypa, eller bara olika slags, adjektiv om män och kvinnor. Fältindelningen baserar sig på hur man inom psykologin brukar beskriva människor, men också på vad man traditionellt har ansett vara manligt och kvinnligt, till exempel kognitiv förmåga kontra förmåga att hysa och visa känslor (Hene 1984:39). De analyserade adjektiven bildar två grupper. Adjektiven i den första gruppen som beskriver personen främst som enskild individ, till exempel *glad*, *kompetent*, kallas för *intrapersonella adjektiv*. Beskrivs personen däremot som social varelse i interaktion med andra, exempelvis *känd*, *charmerande*, är det fråga om gruppen *interpersonella adjektiv*. (Hene 1984:40.) De intrapersonella och interpersonella adjektiven indelar Hene i olika huvudfält, och de flesta av dessa indelar hon vidare i olika delfält.

De intrapersonella adjektiven bildar huvudfälten:

- Ålder
- Kön
- Klädsel och utseende
- Fysiska tillstånd
- Psykiska egenskaper och tillstånd
- Anlag, kunnande och erfarenhet
- Tempo och rörelser

De interpersonella adjektiven bildar huvudfälten:

- Social situation
- Sociabilitet

(Hene 1984:40ff.)

Att skilja mellan intrapersonella och interpersonella adjektiv samt olika fält är inte alltid enkelt. Avgörande för kategoriseringen är kontexten, alltså oftast vilken betydelse det substantiviska huvudordet har (Hene 1984:37f). Om adjektivet står som attribut finns en skillnad mellan *en bra människa* och *en bra hockeyspelare*. Det förra avser psykiska egenskaper och det senare kunnande och erfarenhet.

Ett och samma fält innehåller ofta både den positiva och negativa polen. Till fältet Anlag, kunnande och erfarenhet hör å ena sidan *bra* och *skicklig*, å andra sidan *oerfaren* och *dålig*. Också negerade adjektiv ingår i analysen, även om de inte direkt beskriver någon. Dessa adjektiv kan ändå betraktas som relevanta i sammanhanget eftersom de nämns. (Hene 1984:23.)

Intrapersonella adjektiv.

Tabell 5. Ålder, Kön, Klädsel och utseende, Fysiska tillstånd. Kvinnor

	Larsson, Femina	Zandén, Femina	Osmundsen, VA	Ramberg, VA
Ålder	”liten” ”ganska lillgammal” vuxen	ung , ”ung” ”liten” ”vuxen”	ung	
Kön			kvinnlig	kvinnlig
Klädsel och utseende	kortare trådsml tjockare (mage)	”jätteful” ”grå”		iförd (dräkt) grå (dräkt) svart (skor) spetsig (skor)
Fysiska tillstånd	gravid (i åttonde månaden)	”frisk” ”stark”		

Tabell 6. Ålder, Kön, Klädsel och utseende, Fysiska tillstånd. Män

	Rabaeus, Femina	Östergren, Femina	Gardell, VA	Lidbeck, VA
Ålder	uppväxt	född ung (3) ”naiv, naivitet” pojktighet gubbighet farbroderlig	35 år gammal naiv ibland	rekordung
Kön			manlig	
Klädsel och utseende		”solbränd” ”annars hade blivit överviktig” en av de sexigaste bara snyggare pojktighet	solbränd pojktig (yttre)	välkammad
Fysiska tillstånd		”frisk”		

Huvudfältet Ålder består av adjektiv som avser en persons biologiska ålder men också psykologisk-sociala ålder, det vill säga sättet att tänka och uppträda (Hene 1984:69f). Som framgår av tabellerna 5 och 6, finns i materialet adjektiven *liten*, *ung* och *vuxen* som beskriver biologisk ålder. Två kvinnor men inga män använder ordet *liten* om sig själva. Män kanske inte gärna talar om sig själva som små och barnsliga, utan det är antagligen bättre att berätta om tiden då man var *barn* som Christer Gardell och Johan Rabaeus gör. För psykologisk-social ålder finns det flera belägg, som *lillgammal* (om barndomen), *naiv* (om ungdomen) och *pojktighet*. *Gubbighet* och *farbroderlig* ses som positiva egenskaper, men för kvinnor är det däremot negativt att vara gamla och adjektiv som anspelar på ålder används inte i materialet.

I fältet Kön ingår belägg om Ingrid Osmundsen och Anne Ramberg (se ex. 3 och 4 på sidan 19). Det könsbundna adjektivet *kvinnlig* ger relevant information i sammanhanget och ordet har diskuterats i samband med de substantiviska huvudorden i kapitel 5.1.1.1. Adjektivet *manlig* förekommer i materialet endast i ett ovanligt och märkligt sammanhang: när Christer Gardell liknar ”barbiedockans manliga motsvarighet” (ex. 9 på sidan 23).

Fältet Klädsel och utseende är stort, och endast Ingrid Osmundsen och Johan Rabaeus har inga belägg. I fråga om kvinnorna förekommer belägg för klädsel och kroppsbyggnad. Om Anne Ramberg uppmärksammas att hon står *iförd grå dräkt och svarta spetsiga skor*. Åsa Larsson är *trådsml* och *kortare än de flesta*. Dessa adjektiv som syftar på Larsson är

emellertid smickrande bara om kvinnor och skulle inte låta speciellt positiva om en man. *Tjockare mage* och *gravid* i fältet Fysiska tillstånd hänvisar till det förflutna då Larsson var gravid – det anses också vara relevant eller intressant att ta upp i intervjun. Det är ganska typiskt att beskriva utseendet och kläderna när man skriver om kvinnor, men mera sällan får man läsa om hur män har klätt sig. Det finns egentligen ingen anledning till att skriva på olika sätt om könen. Klädseln till exempel kan intressera läsarna – åtminstone de som läser modetidningar – lika mycket i fråga om män.

Utseendet kommenteras dock även hos männen. Det är emellertid fråga om estetiska omdömen till skillnad från klädsel och kroppsbyggnad. Några av männen beskrivs mycket positivt som *solbrända*, *bara snyggare* eller också *charmerande* (i fältet Acceptabilitetsomdömen på sidan 44). Adjektivet *pojktigt* är ett av de intressantaste orden i materialet. Det förekommer sammanlagt tre gånger och är ett överraskande populärt ord. Christer Gardell har *ett pojktigt yttre* (ex. 9) och om Klas Östergren används adjektivsubstantivet *pojktighet* när det gäller utseendet men också den psykologiska-sociala åldern. Adjektivet *flick-* eller *tjejaktigt* förekommer inte i materialet, men det är också på samma sätt som *pojktigt* möjligt och positivt att en kvinna ser flickaktigt, det vill säga ung, ut. Annars kan adjektivet *flickaktigt* vara negativt om det syftar på vuxna kvinnor. Det är också mycket förolämpande att karakterisera en pojke som flickaktigt eller en man som kvinnlig, medan en kvinna mycket väl kan vara en bra karl. Könen värderas mycket olika. (Jfr Hene 1984:10.)

Tabell 7. Psykiska egenskaper och tillstånd. Kvinnor

Psykiska egenskaper och tillstånd				
	Larsson, Femina	Zandén, Femina	Osmundsen, VA	Ramberg, VA
Kognition och intelligens	”snusförnuftig”	”galen”	”utomstående”	
Vilja och karaktär	bra på att hitta på ursäkter	omhändertagande		mån om (distans) noga med
Känsla, sinnesstämning och lynne	”glad” irriterad ”överspänd”	”deppig” rädd, ”rädd (2)” ”jättenervös” gnagande (känsla) livsglädje	”helt chockad”	

Tabell 8. Psykiska egenskaper och tillstånd Män

Psykiska egenskaper och tillstånd				
	Rabaeus, Femina	Östergren, Femina	Gardell, VA	Lidbeck, VA
Kognition och intelligens	”lite korkad”	”annars hade blivit galen” förvånad		
Vilja och karaktär	illojal beredd (=djärv)	ordentlig ansvarstagande	en av de mest målmedvetna en stor dos djärvhet	målmedvetenhet ”trovärdighet”
Känsla, sinnesstämning och lynne	”rotlöshet” ”vansinnigt arg” ”lite orolig”	”glad” ”inte alltigenom harmonisk” lite bekymrad lätt paranoid (känsla) inte rädd ”rastlös”	”inte rädd” omvittnat orädd	”bekymrad”

Huvudfältet Psykiska egenskaper och tillstånd har indelats i olika delfält, som kan ses i tabellerna 7 och 8. Delfältet Kognition och intelligens omfattar endast få belägg, och många av dem avser förnuft, till exempel *galen* och *korkad*. I intervjuerna har intelligens inte tagits upp i form av adjektiv.

Delfältet Vilja och karaktär har med beslutsamhet, plikttrohet, mod och moral att göra. Man har traditionellt varit av den åsikten att män har mer beslutsamhet, viljestyrka och mod än kvinnor (Hene 1984:127, 135). Detta syns tydligt också i intervjuerna: orden *målmedveten* och *djärv* förekommer flera gånger om män men inte alls om kvinnor. Av de traditionellt kvinnliga egenskaperna tar man vanligen upp plikttroheten och kvinnans traditionella roll att ta hand om andra (jfr Hene 1984:16,133). I materialet finns bara ett par belägg: Jessica Zandén är *omhändertagande*, men även Klas Östergren är *ansvarstagande pappa*.

Det tredje delfältet Känsla, sinnesstämning och lynne avser känslor som glädje, ilska, lugn och rädsla. Glädje kan ses som den positiva motpolen till ilska och missnöje, liksom lugn är den positiva polen till rädsla. (Jfr Hene 1984:137.) Adjektiven i detta fält koncentrerar sig tydligt på rädslan samt de närbesläktade känslorna oro och upprördhet. På kvinnorna syftar beläggen *rädd*, *jättenervös*, *överspänd*, *chockad* och på männen *inte rädd*, *bekymrad*,

orolig, rastlös. Känslorna är alltså inte lika starka hos männen, och männen är *inte* rädda. Motsatsen till rädslan är lugnet, och det tillskrivs Christer Gardell, då han är *orädd*. Betydelsefullt är också varför man är rädd eller orolig – orsakerna varierar mycket (jfr Hene 1984:152). Till exempel Jessica Zandén var rädd för att bli galen på grund av utmattningsdepressionen, medan Klas Östergren tillfrågas om han inte är rädd för att göra fansen besvikna.

Känslor anses vara något kvinnligt, men till exempel vrede och ilska är även traditionellt tillåtna för män (Hene 1984:136). I materialet kan man finna adjektiven *vansinnigt arg* om Johan Rabaeus och *irriterad* om Åsa Larsson, men också motpolen *glad* om båda könen. På skalan glädje–ilska är skillnaderna mellan könen alltså inte stora. I delfältet Känsla står dessutom många av beläggen inom citattecken

Tabell 9. Anlag, kunnande och erfarenhet samt Tempo och rörelser. Kvinnor

	Larsson, Femina	Zandén, Femina	Osmundsen, VA	Ramberg, VA
Anlag, kunnande, erfarenhet	”bättre” (= ganska dålig) känd för att aldrig låta sig luras	”ringrostig”	”bra på”	kompetent van
Tempo, rörelser, aktivitet	”förlamad” utstrålande energi		”oerhört driven” (från engelskan)	färgstark

Tabell 10. Anlag, kunnande och erfarenhet samt Tempo och rörelser. Män

	Rabaeus, Femina	Östergren, Femina	Gardell, VA	Lidbeck, VA
Anlag, kunnande, erfarenhet	kreativ ”den enda (som kunde)”	skapande van	bäst, ”bäst” jävligt duktig relativt oerfaren utslagen (i tennis) en av de mest välartikulerade ett namn med tyngd	en av landets tio bästa ”bättre” skicklighet
Tempo, rörelser, aktivitet	rörlig	målmedvetet verksam engagerad		entusiasm

Fältet anlag, kunnande och erfarenhet omfattar kunnande inom olika områden. Anmärkningsvärt är att den manliga skådespelaren och den manliga författaren, Rabaeus och Östergren, karakteriseras som *kreativ* respektive *skapande*. Konstnärlig förmåga har inte tagits upp i fråga om kvinnor. Också affärsmännens kunnande lyfts fram: Lidbeck och speciellt Gardell beröms i VA till exempel med adjektiven *duktig* och *skicklighet*. Deras kunnande framhävs mera än kvinnornas i VA, även om advokaten Anne Ramberg är *kompetent*. Männen har fler belägg i detta fält överhuvudtaget.

Nästan alla huvudpersoner har beskrivits med adjektiv som ingår i fältet Tempo, rörelser och aktivitet. De intervjuade är aktiva, exempel på beläggen är *färgstark* och *engagerad*. Adjektivet *utstrålande energi* om Åsa Larsson är mycket feminint, och på liknande sätt beskrivs Jessica Zandén med ett verbuttryck då hon *strålar av hälsa och livsglädje*. Att stråla tycks inte vara manligt – det har med skönhet att göra och att vara vacker hör också till kvinnans traditionella roll, även om det här gäller energi och hälsa.

Interpersonella adjektiv

Tabell 11. Social situation. Kvinnor

Social situation	Larsson, Femina	Zandén, Femina	Osmundsen, VA	Ramberg, VA
Familjeliv, relationer	”gift”	”ensamstående”		
Arbetsliv, ekonomi	ny in spe (=blivande)		ny (2) europeisk ansvarig för utvald som	högsta verkställande ny heltidsanställd allierad med
Frihet, trygghet		fri, ”fri”		
Popularitet, anseende	tämligen okänd	”berömd”		känd

Tabell 12. Social situation. Män

Social situation	Rabaeus, Femina	Östergren, Femina	Gardell, VA	Lidbeck, VA
Familjeliv, relationer	ingift	gift		
Arbetsliv, ekonomi			ny upptagen rik utvald för	
Frihet, trygghet	”instängd” isolerad	fast för		
Popularitet, anseende		välkänd (poetlockar)	populär	uppmärksamhet

Huvudfältet Social situation har indelats i olika delfält som visas i tabellerna 11 och 12. Adjektiv beträffande Familjeliv spelar ingen stor roll i intervjuerna, kanske därför att faktarutorna i samband med intervjuerna ger information om bland annat familjen. Adjektivet *ensamstående* om Zandén är intressant. Det är egentligen inte könsbundet, eftersom det finns ensamstående pappor och mammor, men i praktiken används det mycket oftare om kvinnor och man tänker på kvinnor om man ser ordet utan kontext.

Delfältet Arbetsliv och ekonomi avser yrkes- och anställningsförhållanden samt ekonomisk status (Hene 1984:188). Analysen av värdeord ger vid handen att många av dessa adjektiv är neutrala och konstaterar endast sakinnehållet. VA använder sådana adjektiv i någon mån, exempelvis *verkställande*.

Adjektivet *fri* är mycket kontextberoende eftersom frihet i praktiken kan betyda mycket olika saker för olika personer och de olika könen. Jessica Zandén konstaterar att hon känner sig ”fri från att vara så mycket morsa”. Behovet att vara fri från föräldraskapet kan vara mera typiskt för kvinnor än för män, eftersom kvinnor traditionellt tar ansvar för barnen.

I fråga om popularitet används om nästan alla huvudpersoner adjektivet *känd* eller liknande. Det tycks vara viktigt att konstatera de intervjuades popularitet, och det är just kända personer som oftast intervjuas i tidningar, speciellt i damtidningar.

Tabell 13. Sociabilitet. Kvinnor

Sociabilitet	Larsson, Femina	Zandén, Femina	Osmundsen, VA	Ramberg, VA
Attityder, förhållningssätt	blygsamhet lättantändlig ”duktig” (kompromissare) ”lite fanatisk” inte skygg	drastisk (humor)	ödmjuk optimistisk inlyssnande	vill inte framstå som pretentiös intresserad hårdhet i (rösten)
Allmänt uppförande				
Acceptabilitets- omdömen	”trist”	”tråkig” befriande (humor)		

Tabell 14. Sociabilitet. Män

Sociabilitet	Rabaeus, Femina	Östergren, Femina	Gardell, VA	Lidbeck, VA
Attityder, förhållningssätt	intresserad (2) ”besatt av”	lätt fanatisk inte imponerad överseende	en smula arrogans arrogant ibland skrytsam ibland intresserad (3) ”elak” sparsam inte sen (...)	”negativ” intresset för hård (ord)
Allmänt uppförande				(ord är) i viss mån övertäckande
Acceptabilitets- omdömen		charmerande (gubbighet)	en av de trevligaste inte särskilt fåfäng	

Huvudfältet Sociabilitet innehåller adjektiv som enligt Hene (1984:199) beskriver sättet hur en person förhåller sig till andra människor eller till omvärlden i allmänhet. Sociabilitet liknar huvudfältet Psykiska egenskaper och tillstånd, och det är inte alltid lätt att dra gränsen mellan dessa två fält. Delfältet Attityder och förhållningssätt omfattar fler belägg än något annat fält, och speciellt om män har dessa egenskaper lyfts fram. Traditionell kvinnlig snällhet och vänlighet har inte berörts i intervjuerna, bara Klas Östergren är *överseende* mot sig själv som ung. Den negativa motpolen till vänlighet är däremot representerad. Christer Gardell beskriver sig själv som *elak* och både Anne Ramberg och Anders Lidbeck har *hårdhet* i rösten respektive orden. Att en kvinna är på något sätt hård gör ett starkare intryck än när det handlar om en man. Enligt traditionella föreställningar tillåts män vara hårdare.

Delfältet Attityder och förhållningssätt omfattar också egenskapen ödmjukhet. En gammal könsrollsuppfattning är att kvinnan är underlägsen mannen (Hene 1984:9, 202), men det låter mycket starkt i dag. Är uppfattningen föråldrad eller framställs kvinnor fortfarande i dag som ödmjuka och undergivna? Affärskvinnan Ingrid Osmundsen beskrivs som *ödmjuk* och författaren Åsa Larsson med *blygsamhet* och inte heller vill advokaten Anne Ramberg ”framstå som *pretentiös*”. Man kan spekulera hur det skulle låta om en man beskrevs som ödmjuk i en personintervju. Uppfattningen om det manliga och det motsatta, överlägsenhet, kommer fram i sättet att beskriva Christer Gardell: han är *ibland arrogant* och *skrytsam*. Dessa adjektiv tycks enligt våra föreställningar inte vara särskilt lämpliga för kvinnor och inte heller är de önskvärda egenskaper hos män. Om den stenhårda affärsmannen Gardell kan dessa adjektiv användas, men detsamma gäller ändå inte de andra männen i materialet.

Till fältet Attityder och förhållningssätt hör också att vara *intresserad*. Föremålen för intresset beror här på yrket och inte på könet: till exempel är affärsmannen Gardell intresserad av Skandia, skådespelaren Rabaeus av klassikerna och advokaten Ramberg av samhällsfrågor. Om de andra kvinnorna i materialet används inte adjektivet *intresserad*. I samma fält förekommer också några andra enstaka egenskaper och tillstånd. Till exempel är Åsa Larsson *inte skygg*, men man kan fråga sig om hon kunde tänkas vara det. Skygghet förefaller mer typisk för kvinnor än män åtminstone i en personintervju. Affärskvinnan Osmundsen är *optimistisk* medan affärsmannen Lidbeck är *negativ*, vilket kan vara mera tillfälligt än optimism.

Delfältet Acceptabilitetsomdömen utgörs av omdömen om en persons utstrålning och sätt att vara i sällskap med andra (Hene 1984:226). Här finns bara några belägg och en del av dem i citat, men ändå får Klas Östergren i Femina och Christer Gardell i VA positiva omdömen av journalisten. Det är mera typiskt att beskriva kvinnor med adjektivet *fåfäng*, men undantagsvis försäkras man nu att Christer Gardell inte är så fåfäng som några tror.

Sammanfattningsvis kan konstateras att några av de analyserade adjektiven kan tolkas som mera typiska för män: *hård*, *arg*, *djärv*, *målmedveten*, *skrytsam* och *arrogant*. Adjektiv med vilka man hellre beskriver kvinnor är *som liten*, *trådsal*, *omhändertagande*, *rädd*, *chockad*, *överspänd*, *utstrålande*, *ödmjuk*, *blygsamhet*, *skygg* och *fåfäng*. Av dessa betecknar endast ”*inte särskilt fåfäng*” en man, Christer Gardell. På grundval av detta

ganska begränsade material kan jag förstås inte dra allmängiltiga slutsatser, men några skillnader mellan könen var ganska tydliga, exempelvis djärvhet och målmedvetenhet ses som manliga egenskaper i intervjuerna.

I materialet finns fler intrapersonella än interpersonella adjektiv. De största fälten är desamma för båda könen: Attityder och förhållningssätt samt Känsla, sinnesstämning och lynne. Fältet Arbetsliv har dock ganska många belägg om kvinnor men få om män.

5.3 Verb och deltagarroller

I analysen av verb undersöker jag vilka deltagarroller de intervjuade männen och kvinnorna tilldelas av journalisten. Det är inte alldeles självklart hur verbanalysen ska avgränsas. I enlighet med Hellspong och Ledin studerar jag endast de finita verben men när det gäller hjälpverb är det huvud verbet som jag analyserar. Jag utesluter citaten av huvudpersonen ur analysen samt de fall där huvudpersonen omtalas med andra termer än tredje person i singularis. Syftet är att ta reda på om män oftare än kvinnor framställs genom aktiva eller passiva roller. Om män upprepade gånger i offentliga sammanhang uppträder i aktiva roller och kvinnor i passiva roller har det ett starkt inflytande på vilka ställningar som anses vara lämpliga för de olika könen (Pääkkönen & Varis 2000:104).

Det är verben som avslöjar vilka deltagarroller huvudpersonen har. I intervjuerna analyseras vilka slag av verbprocesser som förekommer och på basis av dem bestäms deltagarrollerna. Rollerna kallas också för verbberoende roller⁴ (Jørgensen & Svensson 1992:87). Hellspong och Ledin (1997:129) talar om processer, det vill säga verbskeenden, och även om ordet *process* uttrycker en förändring kan också ”att vara” bedömas som ett slags process. Vidare betraktas de ting eller människor som är inblandade i en process som deltagare i processen.

Hellspong och Ledin (1997:130) skiljer mellan fyra olika typer av processer: en *handling* (någon gör något), en *händelse* (något sker), ett *tillstånd* (något är) och en *mental process* (någon tänker eller känner). Både en handling och en händelse uttrycker något slags förändring, och man omtalar dem med så kallade *dynamiska verb* (*fälla*). En handling utförs

---

⁴ Terminologin varierar: Ett vanligt begrepp är *semantiska roller*, som bland annat Gunnel Källgren använder. Rollerna kallas också för *djupkasus* enligt Charles Fillmore. (Källgren 1979:59.)

med avsikt medan en händelse bara sker. Ett tillstånd däremot syftar inte till någon förändring, och för det använder man så kallade *statiska* verb (*är, har, finns*). Typiskt för ett tillstånd är att deltagaren tillräknas egenskaper. En mental process sker i en människas inre medan de andra typerna är främst yttre. För en mental process kan både dynamiska (*Hon insåg att ...*) och statiska verb användas (*Hon anser*). Även perceptuella skeenden, som har med sinnesintryck att göra (*Hon hör något.*), klassificeras som mentala processer. (Hellspong & Ledin 1997:130f.)

Till varje verbprocess hör olika deltagare som kan delas in i fyra kategorier. En handling förutsätter en *agent*, som avsiktligt utför en handling och kan styra vad som händer (ex. 24). En deltagare som inte kan påverka en handling eller en händelse kallas för *objekt*. Objektrollen anger den som verbskeendet är riktat mot eller påverkar (ex. 25). Rollinnehavaren i ett tillstånd heter *status*, denne har en bestämd status eller ställning i tillståndet (ex. 26). Deltagaren i en mental eller perceptuell process är *upplevare*, som alltså tänker eller förnimmer något (ex. 27). (Hellspong & Ledin 1997:130f.) Deltagarrollerna talar alltså om vem som orsakar en handling och vem som utsätts för den handling som ligger i verbskeendet (Jørgensen & Svensson 1992:88).

24. Åsa (agent) skriver (handling) nästan alltid kronologiskt. (Femina 7/2005:152)

25. Första gången jag träffade (handling) Åsa Larsson (objekt) var för fyra år sedan. (Femina 7/2005:154)

26. Hur många år har han (status) varit (tillstånd) hos er? (VA 15/2005:44)

27. Han (upplevare) gillar (mental process) fortfarande att utmana etablissemang. (Femina 2/2005:78)

Huvudsaken är alltså att skilja mellan den aktiva rollen agent och de passiva rollerna objekt, upplevare och status. En sats som består av verbet *vara* och ett adjektiv (*Han är glad*) tolkas i Hellspongs och Ledins bok (1997:130) som en mental process där *han* är upplevare. Men tolkningen sker inte alltid så entydigt utan avgörande är om adjektivet beskriver det inre eller det yttre hos en människa, alltså om adjektivet är interpersonellt eller intrapersonellt. Det är inte alldeles enkelt att skilja mellan ett tillstånd och en mental process. Till exempel satsen *Han är populär* kan inte innehålla deltagarrollen upplevare utan rollen är status eftersom popularitet är något som andra upplever. Mycket beror också på respektive tolkning och även på kontexten.

Deltagarrollen status behöver precisering: för det första förknippas den med verb som *bo* eller *stå* som inte uttrycker någon förändring, för det andra med verbet *vara* plus något substantiv eller adjektiv. I Nusvensk grammatik (Jørgensen & Svensson 1992:88) konstateras att när det rör sig om ett tillstånd är det ibland svårt att tillämpa deltagarrollerna. Även Källgren (1979:60) framhäver att deltagarrollerna bäst kan tillämpas i samband med dynamiska satser, där verbet utgör det centrala. Statiska verb kräver en mera noggrann klassificering, som några forskare också har gjort. Det löser ändå inte problemet att deltagarrollen status betraktas som en passiv roll även om den kan verka aktiv, exempelvis i satsen *De är aktiva idrottare*.

Genom att använda rikligt med dynamiska verb, som alltså uttrycker en förändring, blir texten levande och dynamisk. Statiska verb har däremot den motsatta effekten men också de behövs i en varierande text. Om verb ombildas till verbalsubstantiv förlorar de största delen av sin dynamik, då verbets handling går förlorad. Substantivering kan betraktas som en form av förtingligande, vilket gör texten abstrakt och opersonlig. Oftast förblir den som gör något samt tiden för skeendet osynliga, det är som om saker sker utan människor. Detsamma händer om verbskeendet uttrycks med en passivform med en struken agent. Exempelvis från verbet *omstrukturera* kan substantivet *omstrukturering* avledas. Ofta är det så att en omstrukturering bara sker utan att det framgår vem som omstrukturerar. (Hellspong & Ledin 1997:68f.) Larsson (1985:148) varnar skribenter för substantivsjukan: det ger inget gott intryck att substantivera för mycket, även om det kan ge texten variation. Man riskerar att göra språket krångligt.

Varför ska man då analysera deltagarroller i stället för satsdelar? Rollerna tar hänsyn till betydelsen hos verbet och inte bara dess syntaktiska funktion i satsen. (Källgren 1979:59.) Den här skillnaden kommer fram i samband med verbet *få*. Exempelvis: *Maria får blommor*. Enligt satsanalysen är *Maria* subjekt medan hennes deltagarroll är objekt – *Maria* utför inte någon handling själv utan en handling (någon ger henne blommor) riktas mot henne.

5.3.1 Intervjuerna med kvinnor

Hela materialet innehåller sammanlagt 571 verb. Den procentuella fördelningen av deltagarrollerna framgår av tabell 15 och antalet analyserade verb i varje intervju av tabell 16.

Tabell 15. Den procentuella fördelningen av deltagarrollerna i intervjuerna

Huvudperson	Agent	Objekt	Status	Upplevare
Anders Lidbeck, VA	76,5	14,7	2,9	5,9
Jessica Zandén, Femina	70	14	4	12
Ingrid Osmundsen, VA	60	14,1	14,1	11,8
Klas Östergren, Femina	55,8	11,6	12,8	19,8
Åsa Larsson, Femina	54,7	14	16,3	15,1
Christer Gardell, VA	52,8	18,8	18,8	9,7
Anne Ramberg, VA	40	11,4	31,4	17,1
Johan Rabaeus, Femina	39,2	23,5	19,6	17,6

Tabell 16. Antalet verb i intervjuerna

Verb sammanlagt. Kvinnor.		Verb sammanlagt. Män.	
Åsa Larsson, Femina	86	Johan Rabaeus, Femina	51
Jessica Zandén, Femina	50	Klas Östergren, Femina	86
Ingrid Osmundsen, VA	85	Christer Gardell, VA	144
Anne Ramberg, VA	35	Anders Lidbeck, VA	34

I intervjun med Åsa Larsson är hennes deltagarroll agent i 54,7 procent av alla verbprocesser. Det vill säga att Larsson som agent medvetet gör något (ex. 28). Nästan hälften av rollerna är passiva, vilket betyder att huvudpersonen utsätts för en handling eller en händelse. Redan i ingressen till intervjun framträder Larsson som objekt (ex. 29) (14 %). I 16,3 procent av verbskeendena är hennes roll status och i 15,1 procent upplevare (ex. 30). Rollen upplevare uppträder bland annat alltid då man tycker, tänker eller vet något, och man kan tänka sig att den rollen inte är alldeles sällsynt i personintervjuer. Verben *veta* och *tänka* uttrycker alltså ett passivt tillstånd, men läsaren uppfattar dem troligen som mycket positiva. Passivitet behöver inte betyda något negativt.

28. Hon berättar till exempel hur hon födde sin son Leo. (Femina 7/2005:155)
29. Det är mamma som fiskar upp vår nya deckardrottning ur missmodsgroparna. (Femina 7/2005:152)
30. Men så visste Åsa också vad hon skrev om. (Femina 7/2005:154)

Jessica Zandéns mest frekventa deltagarroll är tydligt agent med 70 procent (ex. 31). I intervjun beskrivs Zandén mycket positivt och hon tillåts alltså vara en aktiv handlande även om texten till stor del handlar om hennes utmattningsdepression. 14 procent av Zandéns alla deltagarroller utgörs av objekt, det vill säga att hon till exempel får något men inte gör något själv (ex. 32). Det är också naturligt att Zandén framställs som upplevare (12 %) i den här intervjun, som framgår av exempel 33. Zandéns roll är status endast två gånger.

31. Efter kollapsen började Jessica i kognitiv psykoterapi. (Femina 8/2005:52)
32. ... hon fick hjälp av matprogrammet ”Meny” på torsdagar i P1. (Femina 8/2005:52)
33. ... hon drabbades av en utmattningsdepression. (Femina 8/2005:50)

Ingrid Osmundsen får i sin intervju framträda som den aktiva agenten i 60 procent av verbprocesserna (ex. 34). De övriga deltagarrollerna förekommer nästan lika många gånger var. I exempel 34 är det också fråga om rollen objekt när Osmundsen ”blir inköpschef”. Verbet *bli* plus yrke är en ganska vanlig typ av objektroll i detta material, men man kan tänka sig att den inte nödvändigtvis behöver tolkas som en helt passiv händelse. I exempel 34 behöver inte heller Osmundsen ses som fullständigt passiv. Exempel 35 framställer Osmundsen tydligare som objekt som inte kan påverka händelsen. Exempel 34 innehåller också den passiva statusrollen ”var den som”.

34. Hon avancerade snabbt, presterade bäst av alla traineer och var den som först blev inköpschef. (VA 7/2005:40)
35. Egentligen stod Nikes kultur närmare de sportideal som Ingrid styrs av... (VA 7/2005:40)

Överraskande är att Anne Ramberg, som intervjuas i sin expertroll som Advokatsamfundets generalsekreterare, framställs som ganska passiv på basis av deltagarrollerna. Endast 40 procent av hennes roller består av agenter, såsom i exempel 36, som utgör rubriken på

intervjun. Sammanlagt finns det bara 35 analyserade verb i intervjun. Typiskt för intervjun med Ramberg är användningen av statiska verb, vilket innebär att deltagarrollen är passiv: status (ex. 37) (31,4 %) eller upplevare (17,1 %). Detta kan ge en passiv bild av henne, att hon bara befinner sig i en situation i stället för att själv ha utfört en handling. Ramberg får dock tre gånger uttrycka sin åsikt tydligt med verben *hålla med*, *anse* och *mena*. Dessa verb hör till mentala processer och hennes roll är alltså upplevare.

Det är ibland svårt att avgöra om rollen är status eller upplevare, det beror på tolkningen och kontexten. Klart är i alla fall att det inte rör sig om agent i dessa fall. Rollen objekt förekommer endast fyra gånger (11,4 %) i intervjun med Ramberg, men exempel 38 visar på ett tydligt sätt hur saken framställs som om hon inte hade haft mycket egen vilja i frågan. Dessutom har många verbskeenden uttryckts med verbalsubstantiv, och därför räknar jag dem inte till processer. I exempel 39 har Rambergs insats bara skett utan att hon får vara agent som avsiktligt styr handlingen. Men som nämnt ville Ramberg inte berätta mycket om sig själv i intervjun.

36. Fru Justitia tar strid för etiken. (VA 17/2005:36)

37. Mitt i stormen står generalsekreteraren Anne Ramberg. (VA 17/2005:36)

38. ... istället gick posten till affärsadvokaten Anne Ramberg. (VA 17/2005:41)

39. Men Anne Rambergs förändringsarbete har inte skett helt utan gnissel i maskineriet. (VA 17/2005:41)

5.3.2 Intervjuerna med män

Johan Rabaeus har rollen som agent i bara 39,2 procent av alla processer i sin intervju. Han framställs huvudsakligen genom de passiva rollerna: som objekt kan Rabaeus uppfattas som en person som bara hamnar någonstans (ex. 40) (23,5 %). I en femtedel (19,6 %) av processerna har Rabaeus rollen status. Exempel 41 är en mycket informativ sats fastän deltagarrollen är den passiva statusen. Som tidigare nämnts kan det vara ganska problematiskt att klassificera tillstånd, vilket belyses av exempel 41. Så kallade kopulaverb, såsom *vara*, har ingen egen betydelse och viktigare är vad som följer efter verbet. Det kan vara exempelvis adjektiv eller beteckningar för utövare av verksamhet. Det är möjligt att läsaren får ett aktivt intryck av en person som beskrivs som *en kreativ skådespelare* även om deltagarrollen är passiv.

I intervjun med Rabaeus får huvudpersonen uttrycka sin åsikt relativt ofta (tre gånger) med verben *mena* och *tycka* (ex. 42). Dessa verb är emellertid statiska och likadana verb används inte i samband med alla huvudpersoner. Det är också möjligt att skribenten väljer det dynamiska verbet *säga* genomgående när det gäller åsikter och annat som den intervjuade sagt, och det är då fråga om deltagarrollen agent. Det finns alltså en tydlig skillnad mellan de här verben eller i synnerhet deras deltagarroller.

40. I slutet av 70-talet hamnade han på Modellteatern i Eskilstuna... (Femina 2/2005:79)

41. ... han är en kreativ skådespelare och en rörlig samtalspartner. (Femina 2/2005:79)

42. Han tycker det finns ett mindervärdeskomplex i de nordiska länderna... (Femina 2/2005:80)

I fråga om Klas Östergren är 55,8 procent av alla verbprocesser i hans intervju handlingar, och således är deltagarrollen den aktiva agenten (ex. 43). Den näst största gruppen (19,8 %) bildas av mentala processer. Exempel 44 belyser perceptuella skeenden som klassificeras som mentala processer där deltagarrollen är upplevare. Man får intrycket att Östergren har sett och även gjort mycket. Nästan lika vanliga i denna intervju är rollerna objekt (11,6 %) och status (12,8 %). Statusrollen illustreras av exempel 45, där Östergren befinner sig i ett tillstånd: äktenskapet.

43. Han jobbar 8–5 vid skrivmaskinen. (Femina 10/2005:175)

44. Författaren har sett en del under åren. (Femina 10/2005:175)

45. Numera är han gift med Cilla ... (Femina 10/2005:177)

Intervjun med Christer Gardell innehåller sammanlagt 144 analyserade verb, vilket är mycket mera än i de andra intervjuerna. I bara 52,8 procent av verbprocesserna är Gardells roll agent (ex. 46). På basis av deltagarrollerna ses alltså inte heller Gardell som en mycket aktiv utförare av handlingar, då cirka hälften av hans roller är passiva. Rollerna objekt (ex. 47) och status (ex. 48) är lika frekventa hos Gardell med 18,8 procent var. Som upplevare fungerar Gardell i 9,7 procent av processerna, men eftersom verben är så många förekommer rollen 14 gånger, vilket inte är alldeles obetydligt (ex. 49).

46. Sommaren 1995 klev han ut som spelare på kapitalmarknaden. (VA 15/2005:40)

47. ... högsta chefen i McKinsey, Rajat Gupta, försökte övertala honom att stanna. (VA 15/2005:44)

48. Då hade Gardell bara varit anställd i ett halvår. (VA 15/2005:44)

49. Redan som barn var sonen Christer intresserad av pengar. (VA 15/2005:43)

Påfallande hos Anders Lidbeck är att agentrollen dominerar tydligt med 76,5 procent. Detta framhäver honom som en handlingens man (ex. 50). I exempel 51 är Lidbeck objekt men denna roll förekommer bara fem gånger, med andra ord utgör rollen 14,7 procent av alla hans roller. I intervjun nämns Lidbeck i samband med endast 34 verb. Två gånger har Lidbeck rollen upplevare och en gång status.

50. När Anders Lidbeck tog över omsatte bolaget knappt 200 miljoner kronor... (VA 22/2005:42)

51. Han ... hade just fått drömjobbet som påläggskalv på Nokia. (VA 22/2005:42)

6. KVINNLIG OCH MANLIG JOURNALISTIK

Begreppen könsroller och könsskillnader anses i dag vara problematiska och gammalmodiga till och med inom kvinnoforskningen, men utan dem är det emellertid svårt att diskutera könets betydelse. För västerländskt tänkande är dessutom skillnader i form av dikotomier, motsatspar, kännetecknande (Zilliacus-Tikkanen 1993:227f; Hene 1f.) Dessa hierarkiska dikotomier anses ha legitimerat en kvinnlig underordning: manligt–kvinnligt, förnuft–känslor, offentlig–privat, natur–kultur, subjekt–objekt, själ–kropp. Som vi vet förknippas kvinnor vanligen med det lägre värderade begreppet. (Cirksena&Cuklanz 1992 citerat efter Zilliacus-Tikkanen 1993:228.)

Det är helt klart att man inte kan anta att alla kvinnor eller alla män är likadana utan det finns stora skillnader inom könen. Henrika Zilliacus-Tikkanen (1993:227ff) anser att androgynforskningens kategorier feminina kvinnor, maskulina kvinnor, maskulina män och feminina män motsvarar verkligheten bättre än indelningen i endast kvinnligt och manligt. Dessutom uppfattas kvinnlighet och manlighet i olika sammanhang och under olika perioder på olika sätt.

En del av journalisterna gillar inte tanken att det skulle finnas någon separat kvinnlig och manlig journalistik. Fler enkätundersökningar⁵ har emellertid utförts om vad som anses vara kvinnlig journalistik. Även om man huvudsakligen har undersökt nyhetsjournalistik kan resultaten tillämpas även på andra texter. Följande drag har kvinnliga journalister oftast nämnt som kännetecknande för kvinnlig journalistik (Zilliacus-Tikkanen 1993:234f.):

(1) Kvinnor prioriterar *mjuka ämnen*. Kvinnliga eller också sociala ämnen är till exempel barn, omvårdnad och relationer. Manliga eller *hårda ämnen* avser bland annat politik, ekonomi och arbetsmarknad. (Strand 1995:252.) Ämnena överensstämmer med en allmän arbetsfördelning i samhället där män är verksamma på det offentliga området och kvinnor ansvarar för det privata: reproduktion och samhällsservice.

(2) Det är mera typiskt för kvinnor att vilja förklara orsaker och konsekvenser, att sätta in händelser i större sammanhang. Helheten är viktigare än lösryckta händelser.

(3) Konkretisering av händelser och redogörelse för konsekvenser för enskilda människor på vardagsnivå anser kvinnor vara viktigt. Detta har att göra med ämnesområdena, de kvinnliga ämnena står i nära samband med vanliga människor och de manliga ämnena med materiella ting, som pengar, maskiner och vapen.

(4) Kvinnor har ett personligt engagemang och empati för de personer som behandlas i nyheterna. Män har kritiserats för att i första hand föra fram sig själva. (Zilliacus-Tikkanen 1993:234f.)

De ovannämnda punkterna kan ses som kriterier för god journalistik i allmänhet. Kvinnliga journalister anser att journalistkulturen är manlig och inte alltid i linje med kvinnliga ideal. (Zilliacus-Tikkanen 1997:67ff.) Skillnaderna är tydliga åtminstone i följande avseenden:

- Journalistiken gynnar traditionellt hårda ämnen på bekostnad av mjuka ämnen, som inte anses vara lika värdefulla.
- Man presenterar isolerade fakta, men i stället borde man hellre fokusera på helheter.
- Journalistkulturen intresserar sig för konkurrens och spelet om makten. Kvinnor vill att spelets konsekvenser tas upp i större utsträckning.

---

⁵ Zilliacus-Tikkanen (1993:234f) hänvisar till bland annat sin egen licentiatavhandling *Kvinnliga journalisters strategier. En intervju-undersökning om attityder hos kvinnliga nyhetsjournalister inom Rundradion* (1990) och en studie av Monica Löfgren: 'Kvinnor i journalistiken'. *Kvinnoperspektiv på masskommunikationsforskningen* (1991).

– Traditionellt är journalisten den neutrala och objektiva betraktaren, men kvinnor skulle vilja se mer empati och engagemang. (Zilliacus-Tikkanen 1997:69f.)

Skillnader mellan kvinnliga och manliga journalister kan förklaras på olika sätt. De kan bero på individuella skillnader i kvinno- och mansrollerna, som baserar sig på kulturella och biologiska orsaker. Mjuka ämnen, helheter och engagemang hänger ihop med moders- och omsorgsrollen. En annan orsak till skillnaderna är samhällelig: kvinnors och mäns positioner i samhället är på så sätt olika att män oftast fattar besluten medan kvinnor fungerar på gräsrotsnivån. Därför är det naturligt att kvinnor vill konkretisera vad besluten innebär i vardagslivet. (Zilliacus-Tikkanen 1993:236f.)

I mitt material beror de ämnen som behandlas förstås på tidningstypen, inte på journalistens kön. Det är klart att kvinnliga ämnen föredras genomgående i damtidningen Femina, och de behandlas också i personintervjuerna. Affärsmagasinet VA ägnar sig åt typiska manliga ämnen, affärer och konkurrens, och läses huvudsakligen av män. Enligt Siivonen (1999:162) är det typiskt för just personintervjuer att prestationer framhävs både i huvudpersonens yrkes- och privatliv. En personintervju kan eller skall emellertid vid sidan av prestationer också ta upp andra, även mjuka, ämnen. I VA berättar journalisten Christer Berglund relativt mycket om Christer Gardells barndom, familj och moders död. Den enda intervjun i VA som är skriven av en kvinna är Cecilia Stenshamns intervju med Ingrid Osmunsen. Den behandlar mjuka ämnen åtminstone något: hur moderskapet kombineras med karriären, vilket också är en relevant fråga. Intervjuerna med Anne Ramberg och Anders Lidbeck begränsar sig däremot till strikt manliga ämnen. Till och med till Lidbecks hobby hästhoppning hör prestationer och konkurrens.

Vardagsnivån eller konkretiseringen av saker och händelser hänger ihop med de mjuka ämnena. Konkretiseringen kommer fram i intervjun med Ingrid Osmunsen i VA: det beskrivs bland annat hur Osmunsen och hennes medarbetare i praktiken bär sig åt för att nå bättre resultat. De andra intervjuerna i VA, speciellt med Ramberg och Lidbeck, fokuserar på affärer och de intervjuades expertis. I Femina skildras konkret till exempel hur en författares arbetsdag ser ut eller vad depression för med sig i vardagslivet – överhuvudtaget skrivs på ett konkret sätt. Endast Åsa Mattssons intervju med konstnären Johan Rabaeus är inte lika vardaglig, troligen därför att de samtalar runt klass.

Personintervjun som en självständig texttyp bestämmer hur journalisten skriver. Helheter syns naturligare och tydligare än till exempel i nyhetstexter. Huvudpersonens livsberättelse berättas i en och samma intervju eller ifrågavarande intervjutema behandlas på en gång. (Jfr Siivonen 1999:162.) Skillnader mellan de kvinnliga och manliga journalisterna finns inte i detta avseende.

Kritiken mot bristande personligt engagemang är egentligen också förknippad med nyhetsjournalistiken. Män har kritiserats för att föra fram sig själva, men i en personintervju kan journalisten emellertid bättre än i nyheter framföra sin personlighet. Det är intressant att just Hans Lovén som intervjuar Åsa Larsson i Femina, nämner sig själv några gånger i intervjun. Lovén är den enda manliga Feminaskribenten i materialet. Han har träffat Larsson tidigare på skrivarkurs, och detta är möjligen också orsaken till att han får intervju henne. Lovén skulle kunna vara en feminin man eller en feminin manlig journalist, eftersom han skriver för en damtidning och gör det på ett likadant sätt som kvinnliga journalister. Han beskriver också Larsson som mycket feminin. Även Lisbeth Lundahl skriver lite om sig själv som en beundrare och läsare av Östergren. Gränsen mellan personligt engagemang och när det blir för mycket är inte alltid så lätt att dra. I mitt material är journalisterna inte för personligt engagerade – texten blir ofta intressant genom personliga iakttagelser. VA är formellare än Femina i detta avseende.

Skrivet massmediespråk har inte undersökts speciellt mycket i könsperspektiv. Hans Strand (1995:246) konstaterar i sin undersökning av några morgon- och kvällstidningsreportage från 1992 att manliga journalister skriver längre ord och längre meningar än kvinnliga journalister. Studier från 1970-talet⁶ har visat att män ofta talar och skriver mera komplext (eller krångligare) än kvinnor i grammatisk mening, men möjligen har situationen förändrats sedan 1970-talet. Journalisterna tycks emellertid anpassa sitt språkbruk till respektive tidningstyp, till exempel skriver de längre meningar i morgontidningar än i veckotidningar. I sin undersökning studerar Strand (1995:256) också reportagen i Hemmets veckotidning och finner där inte skillnader mellan könen i fråga om meningslängd och långa ord. Hemmets veckotidning är en familjetidning men i praktiken riktar den sig till kvinnor och redaktionen består huvudsakligen av kvinnor. En manlig journalist som skriver

---

⁶ Strand nämner Jan Einarssons studie *Talad och skriven svenska* (1978) samt Tor G. Hultmans och Margareta Westmans studie *Gymnasistsvenska* (1977).

i denna tidning måste alltså anpassa sitt språkbruk och skriva på ett liknande sätt som de andra. Strand (1995:256) anser således att ”flertalet av de veckotidningar eller publikationer som är inriktade på en viss publik och/eller ett visst ämne skulle visa sig vara minst lika homogena som Hemmets veckotidning i detta avseende”.

En förklaring till skillnaderna mellan manliga och kvinnliga journalister kan för det första vara att de skriver om olika ämnen. Hårda ämnen skrivs på ett mera komplext språk. För det andra är de redaktionella villkoren och normerna oftast grundade på manliga erfarenheter och behov, vilket troligen påverkar kvinnor på många sätt. Andra förklaringar är till exempel skillnader i journalisters bakgrund och kvinnliga respektive manliga subkulturer. (Strand 1995:252ff.) Det är inte fråga om kunnandet, utan avgörande är vad män och kvinnor uppfattar som legitimt och motiverat när de skriver. (Strand 1995:255).

På grundval av detta material kan jag inte dra slutsatser av skillnaderna i språkets komplexitet mellan de kvinnliga och manliga journalisterna, men jag har i alla fall förenklat den metod som Strand använt och räknat antalet ord i varje mening. Tabellerna 17 och 18 visar att det inte finns några betydelsefulla skillnader mellan de kvinnliga och manliga journalisterna – de har antagligen anpassat sitt språkbruk till tidningen i fråga. Intressant är också att det inte heller finns skillnader mellan modetidningen Femina och affärsmagasinet VA. De manliga författarna har skrivit såväl de längsta som de kortaste meningarna. Läsaren får emellertid intrycket att Cecilia Stenshamns intervju med Ingrid Osmundsen är mera lättläst än de andra intervjuerna i VA eller åtminstone är språket inte lika krångligt som i de andra. Som man ser i tabell 17 är meningarna inte kortare i Stenshamns intervju utan det är troligen ämnena och konkretiseringen som gör texten mera lättläst. Texterna i Femina är ganska enhetliga, tidningen är underhållande och språket enklare än i VA, eftersom ämnena är mer konkreta.

Tabell 17. Meningslängden i intervjuerna. Journalist/ huvudperson/ tidning

Meningslängd. Kvinnliga journalister.		Meningslängd. Manliga journalister.	
Margaretha Eldh/ Zandén/ F	15,8	Hans Lovén/ Larsson/ F	12,4
Cecilia Stenshamn/ Osmundsen/ VA	15,3	Jonas Malmborg/ Ramberg/ VA	15,4
Åsa Mattsson/ Rabaeus/ F	15,4	Christer Berglund/ Gardell/ VA	12,9
Lisbeth Lundahl/ Östergren/ F	14,3	Pontus Herin/ Lidbeck/ VA	16,3

Tabell 18. Meningslängd i genomsnitt

Meningslängd i genomsnitt.			
Femina	14,5	Kvinnliga journalister	15,2
VA	15	Manliga journalister	14,3

När det gäller analyserna av språket i intervjuerna, kommer i Femina och VA inte heller fram några betydliga skillnader mellan kvinnliga och manliga journalister. Journalisterna skriver på liknande sätt för ifrågavarande tidningstyp.

7. SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION

Syftet med den här avhandlingen har varit att ta reda på om män och kvinnor framställs på olika sätt i personintervjuerna i Femina och Veckans affärer. På grundval av detta material kan jag endast dra några försiktiga slutsatser.

I analysens första del har jag granskat omtal och referensbindning. Intervjuerna har främst skrivits på ett könsneutralt språk och kvinnorna omtalas mycket sakligt. Om männen däremot används några uttryck vars kvinnliga motsvarigheter inte skulle kunna användas om kvinnor i en personintervju, exempelvis *playboy* och *farbror*. Motsvarigheten *tant* skulle väcka negativ association. Männen omtalas också med ord vars kvinnliga motsvarigheter inte visar sig vara lika positiva vid närmare betraktelse: det vanliga och familjära ordet *tjej* visar inte uppskattning som *kille*. Alla män i materialet förutom Anders Lidbeck framställs på ett intressant och färgrikt sätt och även några negativa benämningar används, till exempel *barbiedockans manliga motsvarighet*. Det verkar vara så att man vågar skriva färgstarkare om män än om kvinnor. Speciellt VA:s intervju med Christer Gardell är ovanligt djärv. Kanske tycker man att kvinnor ska behandlas försiktigare för att inte verka diskriminerande. Av kvinnorna beskrivs ändå Åsa Larsson och delvis även Jessica Zandén på ett färgrikt sätt.

Analysen av olika namnformer avslöjar en tydlig skillnad beträffande sättet att omtala huvudpersonen. I Femina har de intervjuade kvinnorna huvudsakligen omtalats familjärt med enbart förnamnet, medan om männen har någon namnvariant med efternamnet använts oftast. Det finns emellertid ingen orsak till att välja olika namnformer på grund av könet.

VA:s intervjuer är skrivna på ett liknande sätt, endast om Christer Gardell har journalisten skrivit på ett avvikande sätt, med blotta efternamnet. Det kanske är vanligt för män eller också manliga journalister att använda bara efternamnet om män.

Adjektiv väcker nyfikenhet i intervjuerna på samma sätt som de också gör i reklam. Huvudpersonerna framställs huvudsakligen men inte enbart positivt. I materialet förekommer ganska oväntat några permanent och i kontexten negativa adjektiv, speciellt om Christer Gardell men också några om Anne Ramberg. Med särskilt många adjektiv (över 30 belägg) beskrivs Klas Östergren och Christer Gardell, och flertalet av adjektiven är mycket positiva. Av de intervjuade framställs Östergren allra positivast. Indelningen av adjektiven i betydelsefält berättar mycket. Journalisterna väljer antagligen inte medvetet traditionella adjektiv för könen, men det kommer tydligt fram att *målmedvetenhet* eller *djärvhet* är något manligt, eftersom dessa egenskaper tillskrivs alla män i intervjuerna men inga kvinnor. Andra adjektiv som man hellre använder om män är exempelvis *arg* och *arrogant*. I materialet finns också sådana adjektiv som är mera typiska eller till och med möjliga för enbart kvinnor: *trådsmal*, *rädd* och *utstrålande*. Åsa Larsson beskrivs med speciellt många feminina adjektiv.

I verbanalysen har jag studerat om det är de aktiva eller passiva deltagarrollerna som dominerar hos huvudpersonerna. Analysen visar att det finns vissa skillnader i detta material, men de är större mellan individerna än mellan könen. Som passivast framställs både en kvinna och en man, Anne Ramberg och Johan Rabaeus. Bara cirka 40 procent av deras deltagarroller är aktiva. Som mycket aktiva uppträder däremot Jessica Zandén och Anders Lidbeck – minst 70 procent av rollerna utgörs av den aktiva rollen agent. I den genomsnittliga gruppen däremellan befinner sig de övriga huvudpersonerna. Där består 50–60 procent av deltagarrollerna av den aktiva agenten. Attityderna till materialets män och kvinnor är inte mycket olika eftersom i båda tidningarna finns aktiva och passiva män och kvinnor.

Jag har också upptäckt att statusrollen eller närmare bestämt processen tillstånd och verbet *vara* är problematiska i en analys av verbprocesserna. Det är inte alltid verbet som är det centrala i en sats: kopulaverbet *vara* betyder ingenting ensamt och efter det kan man exempelvis använda adjektiv och beteckningar för utövare av handlingar, vilket långt ifrån

alltid ger ett passivt intryck av skeendet eller personen. *Vara*-konstruktioner lämpar sig inte bra för den här typen av analyser, men materialet innehåller inte många fall. Också verben *veta*, *tänka*, *anse* innebär deltagarrollen upplevare, alltså en passiv roll, även om läsaren tolkar dessa verb som mycket positiva och kanske inte tänker på passivitet.

På grundval av analyserna kan jag konstatera att Anders Lidbeck framställs mycket officiellt som en aktiv och förnuftig man. Ingrid Osmundsen beskrivs på ett liknande sätt – det offentliga betonas i stället för det privata. När man läser intervjuerna och analyserna tycks de vanligaste dikotomierna finnas i personbeskrivningarna. Motsatsen till de mera officiella och/eller offentliga typerna utgör Åsa Larsson som beskrivs familjärt som en mycket feminin kvinna eller också tjej, vilket syns speciellt i adjektivvalet. Kvinnlig är också Jessica Zandén: om henne används många adjektiv som har med känslor att göra, och det privata och vardagliga kommer tydligt fram. Hennes deltagarroller är emellertid huvudsakligen aktiva. Klas Östergren framställs delvis på ett ”kvinnligt” sätt (jfr dikotomier), eftersom utseendet, känslor, det privata och vardagen samt fadersrollen behandlas i intervjun. Han är emellertid mycket aktiv även fysiskt, vilket också kommer fram i de aktiva deltagarrollerna. Detta i sin tur är mycket manligt. Mellan dessa manliga och offentliga respektive kvinnliga och mer vardagliga typer står Anne Ramberg. Hon beskrivs å ena sidan officiellt – om man tänker på personbeteckningarna och arbetet – men å andra sidan beskrivs hennes klädsel, hon kallas ”Anki” och deltagarrollerna är mest passiva. Hon framställs även negativt eftersom hon måste svara på kritik. Christer Gardell skildras inte heller alltför officiellt: trots sin aktivitet (prestationer betonas) och sitt förnuft framställs han ganska familjärt och som pojkkattig och hans utseende samt barndom omtalas. Johan Rabaeus är på basis av deltagarrollerna passiv, men läsaren får ändå inte något passivt intryck av honom. Han är okonventionell, vilket kanske gör att det är svårare att karakterisera honom enligt dikotomierna.

Tidningarna skiljer sig från varandra på så sätt att Femina beskriver den intervjuades liv, det privata, mer och använder även mer dramatik än VA som koncentrerar sig också på företaget där huvudpersonen arbetar, det offentliga. Dessutom har journalisterna skrivit intervjuerna på mycket olika sätt, men skribenternas kön spelar ingen stor roll i analyserna. Journalisterna har anpassat sitt språkbruk till tidningstypen i fråga. Både kvinnor och män skriver till exempel om målmedvetna eller djärva män. Lisbeth Lundahl har gjort en mycket

skicklig och intressant intervju med Klas Östergren. Hon tar även upp fadersrollen, vilket troligen intresserar Feminas läsare lika mycket som moderskapet.

Anmärkningsvärt är att kvinnor är frånvarande i affärsmagasinet VA. Intervjuer av typen ”Veckans profil” med kvinnor finns knappt i magasinet. Man kan fråga sig varför ett affärsmagasin på 2000-talet är så starkt manligt att det främst lyfter fram män och huvudsakligen läses av män.

MATERIAL

Femina. Allers förlag.

- 2/2005. Mattsson, Åsa: ”Jag fick en kris när jag lämnade överklassen”. S. 78–80.
- 7/2005. Lovén, Hans: ”Mamma läser allt och peppar mig att fortsätta”. S. 152–155.
- 8/2005. Eldh, Margaretha: ”Jag har fått tillbaka mitt eget liv – nu är det min tur” S.50–53.
- 10/2005. Lundahl, Lisbeth: En Gentleman finner sitt lugn. S. 174–178.

Veckans affärer. Bonnier Tidskrifter.

- 7/2005: Stenshamn, Cecilia: Dags att byta ut sin gamla kavaj. S. 38–43.
- 15/2005: Berglund, Christer: En playboy som vill upp. S. 40–46.
- 17/2005: Malmberg, Jonas: Fru Justitia tar strid för etiken. S. 36–43.
- 22/2005: Herin, Pontus: På ständig jakt efter resultat. S. 40–45.

KÄLLOR

Andersson, Erik, 1993: *Grammatik från grunden*. Ord och stil. Språkvårdssamfundets skrifter 24. Uppsala: Hallgren & Fallgren Studieförlag.

Andersson, Thorsten, 1976: Manlig sjuksköterska. I: *Nordiska studier i filologi och lingvistik*. Lund: Studentlitteratur. S. 1–11.

Anna 10/2006. Bartholdy, Birgitte: Olen kyllästynyt valheisiin tasa-arvosta. S. 56–60.

Burger, Harald, 1984: *Sprache der Massenmedien*. Berlin: de Gruyter.

Cameron, Deborah, 1996: *Sukupuoli ja kieli. Feminismi ja kielentutkimus*. Tampere: Vastapaino.

Cassirer, Peter, 1986: *Stilistik & stilanalys*. Stockholm: Biblioteksförlaget.

Fairclough, Norman, 1995: *Media Discourse*. London: Arnold.

Grünbaum, Catharina, 2001: *Språkbladet*. Stockholm: Bokförlaget DN.

Grünbaum, Catharina, 1996: *Strövtåg i språket*. Stockholm: Bonniers.

Harja, Vilhelmiina, 1997: Varusnaiset iiveellä ja tetsaamassa. I: Aalto, Seija m.fl., *Valitut sanat. Media, kieli ja mielikuvat*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos. S.52–68.

Hederén, Jan, 1988: *Journalistiska arbetsmetoder. Erfarna journalister berättar om hur de arbetar med olika slags reportage*. Halmstad: Bokförlaget Spektra.

Hedquist, Rolf, 1978: *Emotivt språk. En studie i dagstidningars ledare*. Umeå: Umeå Studies in the Humanities 25.

Hellspong, Lennart & Ledin, Per, 1997: *Vägar genom texten. Handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Hene, Birgitta, 1984: "Den dyrkade Lasse och stackars lilla Lotta" *En syntaktisk-semantisk studie av personbeskrivande adjektiv och adverb i populära ungdomsböcker*. Umeå: Umeå Studies in the Humanities 64.

Himanen, Ritva, 1990: *Kvinnliga ombudsmän och manliga sjuksköterskor. Titlar och yrkesbeteckningar i nusvensk dagspress*. Ord och stil. Språkvårdssamfundets skrifter 21. Uppsala: Hallgren & Fallgren Studieförlag.

Hirvonen, Anu, 1994: "Herr Präsident Walesa und Hanna": *eine Untersuchung von Frauen- und Männerporträts in deutschen Wochenzeitschriften "Brigitte" und "Das Zeit-Magazin"*. Pro gradu-avhandling. Tammerfors universitet.

Hultén, Lars J., 1993: *Journalistikens villkor. Om plikten att informera och lusten att berätta*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.

Jörgensen, Nils & Svensson, Jan, 1992: *Nusvensk grammatik*. 2:5 uppl. Malmö: Gleerups.

Kokkarinen, Katja, 2001: *"En kvinnlig presiden vore bra": en undersökning av språk och diskurs i presidentvalsrubrikerna i Hufvudstadsbladet våren 2000*. Pro gradu-avhandling. Tammerfors universitet.

Källgren, Gunnel, 1979: *Innehåll i text. En genomgång av faktorer av betydelse för textens innehåll, uppbyggnad och sammanhang*. Ord och stil. Språkvårdssamfundets skrifter 11. Lund: Studentlitteratur.

Larsson, Sören, 1985: *Att skriva i tidning. Om grunderna för reporterns arbete*. Stockholm: Bokförlaget Legenda.

Lindstedt, Inger, 1989: *Sportspråkets personnamnsbruk*. NORDRAPP 2. Göteborg: Rapporter från institutionen för nordiska språk vid Göteborgs universitet.

Milles, Karin, 2001: Könsneutralitet eller könsblindhet? En studie av två broschyrer från Socialstyrelsen. I: Londén, Ann-Marie & Sundman, Marketta (red.), *Svenskans beskrivning* 25. Åbo: Åbo universitet. S. 189–199.

Nikula, Kristina, 1997: Språkprov i könsperspektiv. I: *Fackspråk och översättningsteori. VAKKI-symposium XVII*. Våren 22–23.2.1997. Vasa: Vasa universitet. S. 194–207.

Nordenstam, Kerstin, 1997: Språk och kön i Norden. Forskning och framtid. I: *Fackspråk och översättningsteori. VAKKI-symposium XVII*. Våren 22–23.2.1997. Vasa: Vasa universitet. S. 9–29.

Pääkkönen, Irmeli & Varis, Markku, 2000: *Kriittinen lukutaito*. Helsingfors: Finn Lectura.

Rautala, Helena, 1988: Jumala siunatkoon sikiötäni kuitenkin. I: Laitinen, Lea (red.) *Isosuinen nainen. Tutkielmia naisesta ja kielestä*. Helsinki: Yliopistopaino. S. 32–40.

Saloniemi, Marjut, 1988: Meidän Tarja vai projektipäällikkö Haavisto? I: Laitinen, Lea (red.) *Isosuinen nainen. Tutkielmia naisesta ja kielestä*. Helsinki: Yliopistopaino. S. 51–55.

Samel, Ingrid, 1995: *Einführung in die feministische Sprachwissenschaft*. Berlin: Erich Schmidt Verlag.

Siivonen, Jonita, 1994: *Nytänkare, finstämda lyriker och kvinnor. Språklig asymmetri. En studie i det journalistiska språket ur könsperspektiv*. Helsingfors: Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet.

Siivonen, Jonita, 1999: *Stor Anna, Liten Anna och tio andra personporträtt. Om innehållsliga och språkliga mönster i en mediegenres kvinnobeskrivningar*. Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet. Helsingfors: Universitetstryckeriet.

SOB = *Svensk Ordbok*, 1994. Göteborg: Språkdata.

SRB = *Språkriktighetsboken*, 2005. Stockholm: Norstedts Akademiska.

Strand, Hans, 1984: *Nusvenskt tidningsspråk. Kvantitativa studier av reportage i morgon-, kvälls- och veckopress*. Stockholm Studies in Scandianvian Philology 17. Stockholm: Almqvist & Wiksell.

Strand, Hans, 1995: Samspelet mellan kön, kontext och språkbruk i morgon-, kvälls- och veckotidningsreportage. I: *Nordlyd*. Tromsø: Tromsø University Working Papers on Language and Linguistics. No. 23. S. 242–258.

Svahn, Margareta, 1995: Hora och horbock, fladdermus och velourpenis. En jämförelse mellan nedsättande ord på kvinnor och män. I: Ivars, Ann-Marie m.fl., *Svenskans beskrivning* 21. Lund: Lund University Press. S. 257–264.

Zilliacus-Tikkanen, Henrika, 1993: Möjligheter och hinder för en kvinnlig journalistik. I: Carlsson, Ulla (red.) *Nordisk forskning om kvinnor och medier*. Göteborg: Göteborgs universitet: Nordicom. S. 227–240.

Zilliacus-Tikkanen, Henrika, 1997: *Journalistikens essens i ett könsperspektiv*. Helsingfors: Rundradions Jämställdhetskommitté. Yleisradio.

INTERNETKÄLLOR

http://www.annons.allersforlag.se/servlet/GetDoc?meta_id=1046 (15.12.2005)

<http://www.va.se/annonsera/annonsera.asp> (15.12.2005)

BILAGA 1

Referensbindningarna

Åsa Larsson, Femina 7/2005

”mig”- deckardrottning - Åsa Larsson - hon - vi - Åsa Larsson - henne - vi - en sandalett - Åsa - hon - Hon - de flesta skribenter - Åsa - småbarnsmammans - ”min” - hon - Åsa Larssons - hon - hon - hon - henne - hennes - ”Jag” - ”Jag” - Åsa - sitt - Åsa - hon - spänningsförfattare - Åsa Larsson - Hon - sin - Hon - Åsa - vi - wannabes - deckarförfattare - Vi - Åsa - tjejen - hennes - Åsa - hon - Hon - medlem - Åsa - sin - hon - Hennes - henne - hennes - ”vi” - ”jag” - ”mig” - ”Jag” - Åsa - hon - hon - hon - Åsas - Åsa - hon - hon - hennes - Hon - hon - Åsa - Hon - hon - hon - henne - ”Jag” - ”jag” - ”jag” - ”Jag” - ”jag” - ”mig” - ”jag” - ”min” - ”Jag” - ”tonårstjejen” - ”jag” - ”jag” - ”Jag” - Åsa - Hon - hon - Åsa - sin - hon - ”mig” - ”jag” - ”Jag” - ”min” - hon - skattejurist - hon - Åsa - hennes - ”Jag” - ”min” - Hon - ”Jag” - ”myndighetsråtta” - ”jag” - ”vi” - Åsas - henne - hon - henne - hon - ”mina” - ”Jag” - hon - ”Jag” - ”jag” - ”kompromissare” - ”min” - ”mig” - Åsa - hennes - Åsa - Hon - ”jag” - ”jag” - ”Jag” - ”jag” - ”min” - Åsa - hon - sina - hennes - ”Jag” - ”redaktör” (som liten) - ”som liten” - ”mig” - ”Jag” - ”ensambarn” - ”mig” - ”Jag” - ”Jag” - ”jag” - ”jag” - ”som vuxen” - ”mig” - ”mig” - ”jag” - Åsa Larssons - hon - ”Jag” - ”jag”

Jessica Zandén, Femina 8/2005

”Jag” - ”mitt” - ”min” - skådespelerskan Jessica Zandén - hon - hon - Jessica Zandén - hon - Jessica - hon - ”Jag” - ”jag” - ”jag” - Jessica - Hon - ”Jag” - Jessica - hon - hon - hennes - hon - ”jag” - ”min” - ”ensamstående” - ”jag” - ”min” - ”vi” - ”jag” - ”Min” - ”jag” - som ung - Jessica - sitt - Jessica - Jessica - ståuppkomiker - Jessica - hennes - ”jag” - ”mig” - ”Jag” - ”mitt” - ”jag” - Hennes - ”Jag” - ”jag” - ”jag” - ”mig” - Jessica - hon - jourare - ”jag” - ”jag” - ”Mitt” - ”jag” - ”oss” - ”Min” - ”Jag” - Jessica - Jessica - hon - ”jag” - ”mig” - du - ”Jag” - ”jag” - ”jag” - ”min” - Jessica - hon - Jessica - Hon - ”Jag” - ”mitt” - ”mina” - ”mitt” - Jessica - personlighet - terapeut - ”min” - ”jag” - ”jag” - ”jag” - hon - mamma - Jessica - sin - hennes - hon - hon - ”min” - ”jag” - ”vi” - ”Jag” - ”mamma” - ”jag” - ”min” - Jessica - assistent - forskningsköterska - sin - Hon - hon - speakerröst - ”Jag” - ”mina” - hon - ”Jag” - Jessica - ”scenhora” - ”jag” - ”mitt” - ”jag” - Hon - sin - ”jag” - ”jag” - ”jag” - ”Jag” - Jessica - hon - sin - skådespelare - Hon - hennes - hennes - konstnär - hon - ”jag” - ”jag” - ”jag” - ”jag” - ”jag” - ”mina” - Jessica - ”Jag” - ”Jag” - ”jag” - dig - ”mig” - ”mig” - Jessica - ”kvinna” - Jessica - ”mig” - som ung - Jessica - hon - ”Jag” - ”min” - ”mig” - ”Jag” - morsa - ”mitt” - ”Jag” - ”mitt” - ”en vuxen kvinna” - ”min”

Ingrid Osmundsen, VA 7/2005

Wedins nya VD Ingrid Osmundsen - hon - Ingrid Osmundsen - henne - hennes - Ingrid - Ingrid Osmundsen - hon - ”mig” - Ingrid Osmundsen - hon Hon - hon - Sverigechef - Ingrid Osmundsen - Ingrid Osmundsen - sina - henne - ”min” - ”Jag” - ”vi” - ”jag” - ”jag” - Hon - hon - hon - hon - hon - en av 16 traineer - hon - hon - Ingrid - behandlingsassistent - hon - traineekandidat - traineer - Eleverna - Deras - Varje trainee - sina - ”mig” - ”jag” - ”mitt” - ”Jag” - ”jag” - ”mig” - ”mig” - ”mig” - hon - Hon - inköpschef - företagets chefer - hon - den unga svenskan - Ingrid Osmundsens - ”Jag” - ”mig” - ”jag” - ”Vi” - ”jag” - Ingrid Osmundsen - henne - hon - henne - Hon - affärsområdeschef - europeisk inköpschef - Ingrid - hon - ”Jag” - ”mig” - ”Jag” - ”min” - ”behandlingsassistent” - hon - Ingrid - hon - ny Sverigechef - hon - inköpschef - hon - hon - hon -

hon - "Jag" - Ingrid Osmundsen - hon - Hon - "jag" - "jag" - "mitt" - "mina" - "min" - hon - Ingrid Osmundsen - Ingrid Osmundsen - "Vi" - hon - hon - hon - hon - hon - hon - hon - hon - hon - "min" - hon - hon - hon - "Jag" - Ingrid Osmundsens - hon - kvinnliga börs-VD:ar "Jag" - "jag" - "utomstående betraktare" - "jag" - "mig" - "jag" - "mig" - Ingrid Osmundsen - sin - hon - "Jag" - "jag" - "Jag" - "vi" - "vi" - "vi" - "vi" - "vi" - "vi" - "vi" - "vi" - "vi" - hon - Hon - hon - hon

Anne Ramberg, VA 17/2005

Fru Justitia - generalsekreteraren Anne Ramberg - "vi advokater" - hon - Advokatsamfundets generalsekreterare Anne Ramberg - hon - "Vi" - Anne Ramberg - Anne Ramberg - hon - Anne Ramberg - generalsekreterare för Advokatsamfundet - högsta verkställande tjänsteman - Anne Rambergs - Hon - hon - advokat - hon - Hon - "Jag" - "kvinna" - "Jag" - generalsekreterare - Anne Ramberg - hon - Hon - Hon - "Jag" - Anne Ramberg - sin - hon - Advokatsamfundets första kvinnliga generalsekreterare någonsin - Hon - en kompetent ordförande - hennes - affärsadvokaten Anne Ramberg - "Jag" - den färgstarka "Anki" - Den nya generalsekreteraren - "jag" - generalsekreterare - "Jag" - "vi" - Anne Rambergs - Hennes - Anne Rambergs - den heltidsanställda tjänstemannen - Anne Rambergs - Anne Ramberg - Anne Ramberg - Hon - "vi" - du - Du - Anne Ramberg - sambo - hon - "Jag" - "mitt" - "min" - "Jag" - "vi advokater" - "vi" - "vårt" - "Jag" - "vi" - "Vi" - "Jag" - Anne Ramberg - hon - "Jag" - "vi" - "jag" - Anne Ramberg - henne - Hon - hennes - Anne Ramberg

Johan Rabaeus, Femina 2/2005

"Jag" - "jag" - Han - Johan Rabaeus - honom - person - skådespelare - Han - skådespelaren Johan Rabaeus - Han - han - han - sin - Johan - en lustfyllt illojal hovnarr - Han - Han - han - en kreativ skådespelare - en rörlig samtalspartner - Rabaeus - Han - honom - han - rubrikernas man - han - Johan Rabaeus - han - han - han - en vagabond - han - Han - Johan - sina - De - Johan - Johan - du - "jag" - "mig" - "Jag" - "överklasskille" - "jag" - "jag" - Johan - han - han - den ingifte svärsonen - "jag" - Han - Han - han - "jag" - "min" - Johan Rabaeus - han - "jag" - "jag" - han - Johan - "jag" - Johan - "jag" - "jag" - du - "jag" - "jag" - "jag" - "jag" - "mig" - "skådespelare" - "jag" - Johan Rabaeus - han - han - han - "Jag" - "jag" - svensk - "Jag" - "jag" - "jag" - "mitt" - "jag" - "jag" - "jag" - Han - "mig" - "Jag" - "vi" - "jag" - "Vi" - "vi" - han - du - du - "Jag" - "jag" - "jag" - Johan - han - "Jag" - "jag" - "mig" - Du - "I" - "jag" - skådespelare - "jag" - "jag" - "mitt" - "jag" - "min" - han - de - hans - "Vi" - "Vår" - "våra" - "jag" - "jag" - "mitt" - "Mina" - du - din - du - dina - "den enda" - "jag" - "mig" - "Jag" - "jag" - "jag" - "jag" - Johan Rabaeus - han - han - "jag" - "jag" - Johan Rabaeus - "Jag" - "Jag" - "jag"

Klas Östergren, Femina 10/2005

En Gentleman - Klas Östergren - en författare - Klas Östergren - skildrare - han - "Mitt" - han - Klas Östergrens - alter ego "Klas Östergren" - den unge författare - Författaren - han - Hans - Klas Östergren - Författaren - han - Klas Östergren - misantrop - en person - Han - den skapande konstnären - den engagerade fyrabarnsfadern - storstadskillen - landsbyggsdammänniskan - Klas Östergrens - "Jag" - "Jag" - "Jag" - han - "Jag" - "jag" - Klas Östergren - han - sina - han - Han - han - "jag" - Klas Östergren - Klas - "Jag" - "jag" - Klas - han - "Jag" - "jag" - "mig" - "jag" - "jag" - Han - Klas Östergren - författaren - som ung valp - "Jag" - "jag" - "jag" - Han - han - "mig" - han - han - "jag" - "Vi" - "jag" - Östergren - han - De - de - Klas Östergrens - han - ungar - deras - dem - Klas Östergren - Han - Klas - "jag" - hans - hans - Östergren - "Jag" - "mig" - han - De - Klas - Han

- Han - han - han - Han - Han - hans - han - han - Klas Östergren - "jag" - "jag" - Klas Östergren - Klas Östergrens - som ansvarstagande pappa - hans - "Jag" - Han - "Jag" - "jag" - han - "jag" - "jag" - Han - grabb - farbror - hans - han - han - sexigaste män - han - sin - Han - sina - Han - hans - hans - Klas Östergren - han - han - Han - Klas Östergren - "Jag" - "jag" - "folkhemsnostalgiker" - han - han - Klas Östergren - Han - honom - "jag" - "jag" - han - han - "jag" - han - "jag"

Christer Gardell, VA 15/2005

En playboy - Christer Gardell - Sveriges nya corporate raider - denne storspelare - sitt - han - sin - Gardell - han - delägare - Han - honom - rådgivare - han - honom - han - spelare på kapitalmarknaden - Christer Gardell - Gardell - Gardell - Gardell - Han - han - Gardell - VD för Custos - Han - Gardell - sitt - han - honom - han - Gardell - han - han - Gardell - han - han - Christer Gardell - ett namn med tyngd - uppkomlingen - talare - Gardell - hans - han - honom - Han - han - honom - han - han - Gardells - han - Gardell - Han - "Vi" - "vi" - han - honom - en Barbiedockans manliga motsvarighet, Ken - han - han - honom - han - "Jag" - han - hans - sonen - Gardell - han - Han - barn - sonen - Christer - han - Christers - "Jag" - han - De båda enäggstvillingarna Rickard och Christer - De - basketjuniorer - De - Christer - kursettan - "Jag" - Christer - Christers - managementkonsulter - Christer - Christer - tvillingarna Gardells - tvillingarnas - Christer - Christer - hans - Christer - Christer - han - han - "Jag" - han - honom - sin - han - han - sina - basket- och hockeyspelare - student - konsult - han - han - han - han - han - "jag" - "jag" - "jag" - "jag" - han - Christer Gardell - Han - Gardell - clear hire - Gardell - (en av) jobbsökande - Gardell - stjärna - Han - Jävligt duktig kille - han - Gardell - anställd - Gardell - en populär kille - han - Han - honom - Gardell - Han - en slags coach - hans - Gardell - Christer - han - han - spelare på kapitalmarknaden - hans - Han - corporate raider - Gardell - han - en relativt oerfaren kille - Gardell - han - De - han - Gardell - Christer Gardell - Gardell - Gardell - Gardell - "vi" - "vi" - Gardell - "Jag" - han - Gardell - verktyget - Hans - hans - han - Gardell - Gardell - han - Han - Gardell - Gardell - han - han - Gardell - han - De - De - de - de - de - de - Gardell - Gardell - Christer Gardells - Gardell - Gardell - Gardell - Gardell - "Vi" - "jag" - "Vi" - Gardell - Gardell - Gardell - Han - Gardell - Gardell - Gardell - Gardell - Gardell - brorsan - Christer - honom - han - sin - Han - han - "jag" - han - han

Anders Lidbeck, VA 22/2005

Anders Lidbeck - Hans - Anders Lidbeck - Han - en välkammad 27-åring - påläggskalv - han - "jag" - "jag" - "sina" - "jag" - Anders Lidbeck - hästuppfödare - Han - hans - hans - han - en av landets tio bästa hästhoppare - "jag" - "mina" - han - Anders Lidbecks - han - som rekordung dotterbolagschef - han - han - Anders Lidbeck - "jag" - "våra" - "mig" - Anders Lidbeck - Anders Lidbecks - "jag" - Anders Lidbeck - ni - Anders Lidbeck - hans - Anders Lidbeck - "oss" - "Vi" - han - "Vi" - Anders Lidbeck - "våra" - "vi" - "oss" - "Vi" - "vi" - "Vi" - Anders Lidbeck - han - han - "Jag" - "jag" - "VD för Telelogid" - "Jag" - "Vi" - Anders Lidbeck - "vår" - "Jag" - ekonomen Anders Lidbeck - Han - han - sin - "mitt" - Anders Lidbeck - hans - han - hans - Anders Lidbecks - han - "jag"

BILAGA 2

Adjektivens permanenta emotiva betydelse samt kontextuella betydelse: positiv betydelse (+), negativ (–) och neutral (N)

Åsa Larsson, Femina

Adjektiv	Permanent + / – / N	Kontextuell + / – / N
trådsmal	+	+
utstrålande energi	+	+
lättantändlig	+	+
”duktig”	+	+
”glad”	+	+
ny	N	+
skygg (inte)	–	+
blygsamhet	N/+	+
känd för	N	+
okänd	N	N
in spe	N	N
”bättre”	+	N
”som liten”	N	N
gift	N	N
vuxen	N	N
kortare (än de flesta)	N (–)	N
tjockare (mage)	–/+	N/+
gravid	+/-	N/+
bra	+	–/N
trist	–	N/+
irriterad	–	–
”överspänd (tonårstjej)”	–	–
”lite fanatisk”	–	–
”lillgammal”	–	–
”snusförnuftig”	–	–

Jessica Zandén, Femina

Adjektiv	Permanent + / – / N	Kontextuell + / – / N
”frisk”	+	+
”berömd”	+	+
”stark”	+	+
”fri” (2)	+	+
befriande (humor)	+	+
drastisk (humor)	–	+

”liten”	N	N
”vuxen”	N	N
”ensamstående”	N/-	N/-
som ung	N	N
”ung”	N	N
”omhändertagande”	+	-
”rädd”	-	-
”galen”	-	-
”deppig”	-	-
”grå”	-	-
”jätteful”	-	-
”tråkig”	-	-
”jättenervös”	-	-
”ringrostig”	-	-
gnagande (känsla)	-	-
var du rädd?	-	-

Ingrid Osmundsen, VA

Adjektiv	Permanent	Kontextuell
	+ / - / N	+ / - / N
”driven” (= motiverad)	+	+
inlyssnande	+	+
”bra”	+	+
optimistisk	+	+
ansvarig	N	+
ödmjuk	+/N	+
”utomstående betraktare”	-	+
Wedins nya VD	N/+	+
ny Sverigeschef	N/+	+
utvald som trainee	N	N
den unga svenskan	N	N
europesk	N	N
kvinnliga börs-VD:ar	N	N
”helt chockad”	-	-

Anne Ramberg, VA

Adjektiv	Permanent	Kontextuell
	+ / - / N	+ / - / N
färgstark	+	+
kompetent	+	+
noga	N	+
van	N	+

(första) kvinnliga	N	+
känd som	N	+
(inte) pretentiös	-	+
iförd (dräkt)	N	N
grå (dräkt)	N	N
spetsig (skor)	N	N
svart (skor)	N	N
högsta (tjänsteman)	N	N
verkställande (tjänsteman)	N	N
intresserad	N	N/+
ny	N/+	N
heltidsanställd	N	N
mån (om distans)	N	N
hårdhet (i rösten)	-	-
allierad	N	-

Johan Rabaeus, Femina

Adjektiv	Permanent	Kontextuell
	+ / - / N	+ / - / N
kreativ	+	+
rörlig	+/N	+
beredd (= djärv)	N/+	+
”intresserad” (2)	N	N
”besatt”	N	N
”instängd”	N/-	N
”den enda som kunde”	+	N/+
ingift	N	N
”rotlös”	N/-	N
uppväxt	N	N
illojal	-	-
”vansinnigt arg”	-	-
lite orolig	-	-
”lite korkad”	-	-
nerslagen	-	-
isolerad	N/-	-/N

Klas Östergren, Femina

Adjektiv	Permanent	Kontextuell
	+ / - / N	+ / - / N
målmedvetet verksam	+	+
skapande	+	+
den engagerade fyrbarnsfadern	+	+

överseende	+	+
ordentlig	+	+
ansvarstagande pappa	+	+
en av de sexigaste	+	+
snyggare	+	+
charmerande	+	+
”glad”	+	+
”frisk”	+	+
”solbränd”	+	+
välkänd (poetlockar)	+ / N	+
van	N	+
pojktighet (2)	N	+
gubbighet	N / -	+
”ung” (2)	N	N
(inte) imponerad	N	N
lite bekymrad	N	N
född	N	N
ung valp	N	-
fast för	N	N
gift	N	N
förvånad	N	N
inte rädd	-	+
lätt fanatisk	-	N / +
det farbroderliga draget	- / N	N
”inte alltigenom harmonisk”	+	N / -
(annars hade blivit) galen	-	N
(annars hade blivit) överviktig	-	N
en lätt paranoid känsla	-	-
”rastlös”	-	-
”naiv”	-	-
”naivitet”	-	-

Christer Gardell, VA

Adjektiv	Permanent	Kontextuell
	+ / - / N	+ / - / N
djärvhet	+	+
omvittnat orädd	+	+
solbränd	+	+
bäst (2)	+	+
sparsam och sparsamhet	+	+
en av de trevligaste	+	+
en av de mest målmedvetna	+	+

en av de mest välartikulerade	+	+
jävligt duktig	+	+
populär	+	+
rik	+	+
ett namn med tyngd (= viktig)	+	+
pojktigt (yttre)	N	+
inte särskilt fåfång	-	+/N
”inte rädd (för konflikter)”	-	+
35 år gammal	N	N
ny corporate raider	N/+	N
intresserad (2)	N	N
upptagen	N	N
manlig	N	N
inte intresserad	N	N
utslagen i tennis	N/-	N/-
utvald	N	N
arrongans och arrogant ibland	-	-
relativt oerfaren	-	-
”elak”	-	-
ibland naiv	-	-
skrytsam (tävlingsinstinkt)	-	-
inte sen att framhäva sina framgångar	N	-

Anders Lidbeck, VA

Adjektiv	Permanent + / - / N	Kontextuell + / - / N
välkammad	+	+
en av landets bästa hästhoppare	+	+
rekordung	+/N	+
bättre än någonsin	+/N	+
trovärdighet	+	+
skicklighet	+	+
målmedvetenhet	+	+
uppmärksamhet	+	+
”bekymrad”	-	+
entusiasm	+	+
intresset	N	N
överraskande	N	N
”negativ”	-	-
hård (ord)	-	-